

مطالبات و بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با خانواده

کمیسیون مشترک

چکیده

اهمیت، ضرورت، ابعاد و چگونگی تحقق سیاست های کلی و به ویژه سیاست های کلی خانواده همواره یکی از محورهای مهم در تدوین و ارزیابی سیاست ها در این زمینه بوده است. بیانات و مطالبات مقام معظم رهبری از ضابطه ها و شاخص های اصلی در تشخیص و تعیین این مقولات است. این مقاله گردآوری بیانات و مطالبات معظم له در خصوص خانواده است. مطالب مطروحه ذیل خلاصه ای از پژوهشی با موضوع بررسی مفهوم خانواده در بیانات مقام معظم رهبری به سفارش کمیسیون مشترک بوده که توسط خانم سمیه خادم حسینی تهیه شده است.

واژگان کلیدی

سیاست گذاری، انضباط سیاستی، اجرای سیاست ها، نظارت، خانواده

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران با تأسی از سید الشهداء علیه السلام، و با رهبری امام خمینی (ره) در جهت زمینه سازی برای ظهور امام عصر (عج) با داعیه محو نظام سلطه به وقوع پیوست، تا بر طبق آموزه‌های اسلام حکومتی دینی و استوار را بنیان گذارد و نمونه کوچکی از حاکمیت توحید در عصر ظهور حضرت ولی عصر (عج) باشد.

این انقلاب در عصری که از آن به پایان دوران تعبیر می شود به وقوع پیوست عصری که تمام ایدئولوژیها و ایسم‌ها به بن بست رسیده‌اند و بشر بعد از پشت کردن به دین و معنویت دوباره با اشتیاق به آن روی آورده است و راه حل گذر از بن بستها را، در آموزه های دینی می جوید.

این انقلاب در زمینه سازی برای ظهور حضرت ولی عصر (عج) و به عنوان نمونه کوچکی از حاکمیت توحید در عصر غیبت، تلاش می کند تا گوشه‌ای از آموزه های اسلام و سیره اهل بیت عصمت و طهارت (ع) را در عرصه های گوناگون جامع عمل بپوشاند.

تحقق این اهداف و نتیجه عملی این ایده را می توان در بیداری اسلامی و انقلابات منطقه و در چشم انداز وسیع تر در اعتراضات و تظاهرات های مردم امریکا و اروپا علیه دولتمردانشان مشاهده نمود.

این انقلاب در مسیر خود قصد دارد که به الگویی جامع برای ملت ها و مردم جهان تبدیل شود. و این هدف جز با بهره بردن از آموزه های دینی اسلام محقق نمی شود.

کشتی انقلاب با رهبری حکیمانه مقام عظمای ولایت امام خامنه ای، در دریای متلاطم این عصر در حرکت است و نقش کلیدی و رهبری مدبرانه ایشان در حل مشکلات، سختی ها و فتنه ها بر کسی پوشیده نیست.

خانواده به عنوان اولین و کوچکترین نهاد اجتماعی از اهمیت بالایی در اسلام برخوردار است. در دنیای امروز این نهاد ارزشمند و تأثیر گذار بر جامعه، رو به تباهی و فروپاشی نهاده است و همانطور که شاهدیم، خانواده در غرب، جایگاه والای خود را از دست داده و این موجب معضلات بسیاری در کشورهای غربی شده است.

در مقابل اسلام اهمیت بسیاری برای خانواده قائل است و تأکید فراوانی بر تشکیل خانواده و حفظ نهاد خانواده دارد به طوری که طلاق در اسلام، از مذمومترین حلال ها شمرده شده است.

با توجه به جایگاه ولی فقیه در رأس امور جامعه و اسلام شناسی عمیق مقام معظم رهبری و نکته سنجی و تیزبینی‌های ایشان در مسایل گوناگون جامعه اسلامی، در این پژوهش قصد داریم تا نظرات و بیانات ایشان را در فاصله سالهای ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۰ درباره مفهوم خانواده و ابعاد گوناگون آن مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم، تا به نقشه راهی درباره این موضوع در مسیر حرکت انقلاب برسیم.

کدگذاری در پژوهش‌های کیفی، روشی برای دستیابی به تفسیر داده‌ها و تدقیق تفسیرهاست. در فرآیند کدگذاری تمامی داده‌ها در پرتو موضوعات محوری، مفاهیم، برداشت‌ها و کدگذاری‌ها در مجموعه‌ای به هم تافته تحلیل می‌شوند.

از میان ۲۹۱ مورد داده خام، مضامین هر داده بدست آورده شد و در زیر آن نوشته و کدگذاری اولیه صورت گرفت. در این مرحله تعداد ۱۴۳ مقوله از کل ۲۹۱ داده بدست آورده شد و این ۱۴۳ مقوله در مرحله بعدی به ۲۳ مورد تقلیل یافت.

مقولات ۲۳ گانه بدست آمده از کل داده‌ها در جدول قرار داده شد و فراوانی‌های هر مورد، ذکر گردید که این جدول در پایان این فصل آورده شده است.

تعریف زندگی و خانواده

۱- ترسیم اهداف و ارزش‌ها و تلاش و مجاهدت برای رسیدن به آنها

زندگی، یعنی تلاش در این مسیرها؛ و «انما الحیاه عقیده و جهاد» یعنی همین. همه‌ی معنای جهاد، جهاد با شمشیر و تفنگ که نیست؛ هر تلاش شما یک جهاد است. جهاد، یعنی مجاهدت کردن و تلاش کردن. زندگی، یعنی این که ما این هدفها را ترسیم کنیم و ارزش‌هایی را که برای ما عزیز و محترم است، مشخص کنیم و بعد با همه‌ی قوا بکوشیم؛ اصلاً زندگی جز این معنی ندارد؛ و الا اگر انسان از ارزشهایی - آن ارزش‌ها هر چه می‌خواهد باشد - خالی باشد، به یک جماد تبدیل خواهد شد؛ یا یک حیات نباتی خواهد داشت؛ جذب کن و رشد کن؛ یا حیانا یک حیات حیوانی خواهد داشت؛ جذب کن و رشد کن و باز تلاش کن برای این که گیر بیاوری، تا مجددا جذب کنی و رشد جسمانی و مادی کنی! اینها که ارزشی ندارد؛ این زندگی، انسانی که نیست. ۱

زندگی یعنی ترسیم هدف‌ها و با همه قوا در جهت رسیدن به آن تلاش و مجاهدت کنیم.

۱- بیانات در اعضای گروه اجتماعی صدای جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۰/۱۱/۲۹.

۲- یک مبارزه بلند مدت با عوامل طبیعی، موانع اجتماعی و مبارزه با نفس خود

در داخل خانواده است که مرد و زن - که زوجین هستند - می توانند تجدید قوا کنند، می توانند همت خودشان را برای ادامه راه آماده کنند. می دانید که زندگی یک مبارزه است، کل زندگی عبارتست از یک مبارزه بلند مدت، مبارزه با عوامل طبیعی، مبارزه با موانع اجتماعی، مبارزه با درون خود انسان که مبارزه با نفس است. دائم انسان در حال مبارزه است. بدین انسان وقتی در جسم باشد، جسم سالم است. در انسان این مبارزه باید صحیح، منطقی، در جهت درست، با رفتارهای صحیح و ابزارهای درست باشد. این مبارزه گاهی یک استراحت و یک باراندازی لازم دارد. این یک سفر و یک حرکت است. این نقطه استراحت، داخل خانواده است.^۱

زندگی، یک مبارزه است که باید صحیح و منطقی و در جهت درست و با رفتارهای صحیح و ابزارهای درست باشد. نقطه استراحت این سفر داخل خانواده است.

هدف از زندگی و تشکیل خانواده

۱- استفاده انسان از وجود خود و موجودات پیرامونش برای تکامل معنوی و نفسانی

زندگی یک کاروان طولانی است که منازل و مراحل دارد، هدف والایی نیز دارد. هدف انسان در زندگی باید این باشد که از وجود خود و موجودات پیرامونش برای تکامل معنوی و نفسانی استفاده نماید. اصلاً ما برای این به دنیا آمدیم، ما در حالی وارد دنیا می شویم که از خود اختیاری نداریم. این جا آن جایی است که لازم است انسان درست بیندیشد و درست انتخاب کند و براساس این انتخاب حرکت کند و به جلو برود. اگر انسان این فرصت را مغتنم بشمرد و از این چند صباحی که در دنیا هست خوب استفاده کند و بتواند خودش را به کمال برساند، آن روزی که از دنیا خارج می شود، مثل کسی است که از زندان خارج شده است و زا این جا زندگی حقیقی آغاز می شود.^۲

باید هدف انسان در زندگی، استفاده از وجود خود و موجودات پیرامونش برای تکامل معنوی و نفسانی باشد.

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۸۱/۳/۸.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۸۰/۱۱/۱۸.

۲- دستیابی به سکون، آرامش و سعادت

شما ببینید این آیه شریفه در مورد زن - مرد - عمدتاً در داخل خانواده - چه می فرماید. «و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً». یعنی از جمله‌ی نشانه‌های قدرت الهی یکی این است که برای شما انسانها، از نوع خودتان و از جنس خودتان همسرانی قرار داد؛ برای شما مردان، زنان را و برای شما زنان، مردان را. از خودتان هستند؛ «من انفسکم»، جنس جداگانه‌ای نیستند، در دو رتبه‌ی جداگانه نیستند؛ همه یک حقیقتند، یک جوهر و یک ذاتند. البته در بعضی از خصوصیات، با هم تفاوت‌هایی دارند؛ چون وظایفشان دوتاست. بعد می فرماید: «لتسکنوا الیها». یعنی زوجیت و دو جنسی در طبیعت بشر، برای هدف بزرگی است. آن هدف، عبارت است از سکون و آرامش، تا شما در کنار جنس مخالف خودتان در درون خانواده - مرد در کنار زن، زن در کنار مرد - آرامش پیدا کنید. برای مرد هم آمدن به داخل خانه، یافتن محیط امن خانه، زن مهربان و دوستدار و امین در کنار او، وسیله‌ی آرامش است؛ برای زن هم داشتن مرد و تکیه گاهی که به او عشق بورزد و برای او مانند حصن مستحکمی باشد - چون مرد جسماً قویتر از زن است - یک خوشبختی است؛ مایه‌ی آرامش و سعادت است. خانواده این را برای هر دو تأمین می‌کند. مرد برای پیدا کردن آرامش، به زن در محیط خانواده احتیاج دارد؛ زن هم برای یافتن آرامش، به مرد در محیط خانواده نیازمند است - «لتسکنوا الیها» - هر دو برای سکون و آرامش، به هم احتیاج دارند. برای مرد: آمدن به داخل خانه، یافتن محیط امن خانه، زن مهربان و دوستدار و امین در کنار او، وسیله‌ی آرامش است برای زن: داشتن مرد و تکیه گاهی که به او عشق بورزد و برای او مانند حصن مستحکمی باشد - چون مرد جسماً قویتر از زن است - یک خوشبختی است؛ مایه‌ی آرامش و سعادت است.^۱

هدف زندگی، سکون و آرامش مرد و زن در درون خانواده است.

روشهای صحیح زندگی در خانواده

۱- توجه به نیازهای مادی و مواهب حیات، در کنار توجه به آخرت و نیازهای معنوی

یک انحراف دیگر هم این است که آنان در زندگی شخصی خود، مواهب حیات و نیازهای مادی را دست کم بگیرد و مورد بی اعتنائی قرار بدهد؛ این هم در اسلام گفته نشده، خواسته نشده؛ بلکه عکسش خواسته شده: «لیس منا من ترک آخرته لدنیا و لا من ترک دنیاہ لآخرته». اگر آخرت را به خاطر دنیا ترک کردید در این امتحان مردودید؛ اگر دنیا را هم به خاطر آخرت ترک کردید در این امتحان مردودید. این خیلی مهم است. امیر المؤمنین به کسی برخورد کرد

۱- بیانات در همایش بزرگ خواران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر ۱۳۷۶/۷/۳۰.

که زن و زندگی و خانه و همه چیز را کنار گذاشته بود و به عبادت پرداخته بود؛ فرمود: «قل من حرم زینه الله التي أخرج لعباده والطيبات من الرزق». این هم این مطلب است. بنابراین تعادل دنیا و آخرت و نگاه به دنیا و آخرت هم در برنامه ریزی، هم در عمل شخصی و هم در اداره ی کشور- لازم است. این هم یک شاخص عمده ی پیشرفت است.

در زندگی شخصی باید تعادل بین نیازهای دنیوی و اخروی برقرار کرد.

۲- غفلت نکردن از توجه به خانواده و رعایت عدالت در زندگی

عدالت صرفاً در اقتصاد نیست؛ در همه ی امور بایستی انسان از خدای متعال بخواهد که عادلانه عمل کند؛ با خودش هم انسان با عدالت رفتار کند؛ با نزدیکان با عدالت رفتار کنید؛ با زن و فرزندان با عدالت رفتار کنید. گاهی بعضی از مسئولین دیدیم آنچنان غرق در کار می شوند که یادشان می رود از وجود همسرانشان و فرزندانشان؛ و این ضایعاتی را درست می کند. یعنی اینجور نیست که تعارف باشد، بگوئیم: آقا! خواهش می کنیم بیشتر شما به خودتان برسید، شما هم بگوئید نه، اشکال ندارد. اینجوری نیست. این یک تکلیفی است که انسان بایستی همسرش، فرزندانش، خانواده اش و کانون خانوادگی را حفاظت بکند. «قوا انفسکم و اهلیکم نارا و قودها الناس و الحجاره»؛ خودتان و اهلتان را حفظ کنید.^۱

با زن و فرزند هم باید با عدالت رفتار کرد و کانون خانوادگی را حفاظت کرد.

۳- برپایی زندگی بر حسب اعتدال و عدالت و رعایت «زندگی ساده» و بی تکلف

زندگی تان را بر پایه اسراف قرار ندهید، زندگی را ساده قرار دهید. زندگی را آن طوری که خدای متعال می پسندد قرار دهید و از طیبات الهی بهره مند شوید بر حسب اعتدال و عدالت. هم اعتدال و میانه روی و هم عدالت. یعنی ملاحظه انصاف را بکنید، ببینید دیگران چطوری اند. خیلی بین خودتان و دیگران فاصله درست نکنید.^۲

زندگی را ساده و بر حسب اعتدال و عدالت و بدون اسراف برقرار کنید.

زندگی را ساده بگیرید، خودتان را اسیر تشریفات نکنید. اگر از اول وارد مسابقه تشریفات شدید، دیگر رها شدن از آن سخت است. حالا هم جمهوری اسلامی است. اگر کسی بخواهد ساده زندگی کند می تواند. یک روزی بود که نمی شد، سخت بود. اگر چه بعضی به دست

۱- بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت ۱۳۸۸/۶/۱۸.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۲/۳/۸.

خودشان (زندگی را) مشکل می کنند. در لباسشان، در مسکنشان، در تجملاتشان، همه را بر خودشان سخت می کنند.^۱

ساده و بدون تشریفات زندگی کنید.

در همه امور زندگی تان سادگی را رعایت کنید. اولش هم از همین مراسم ازدواج است، از این جا شروع می شود. اگر ساده برگزار کردید، قدم بعدی اش هم می شود ساده و الا شما که رفتید آن مجلس کذایی مثل اعیان و اشراف های زمان طاغوت را درست کردید، بعد دیگر نمی توانید بروید توی خانه کوچکی مثلاً با وسایل مختصری زندگی کنید. این جور نمی شود دیگر. چون خراب شده و از دست رفته است. از اول، زندگی را پایه اش را بر اساس سادگی و ساده زیستی بگذارید تا زندگی بر خودتان، بر کسانتان و بر مردم جامعه ان شاء الله آسان شود.^۲

پایه زندگی را بر سادگی و ساده زیستی بگذارید تا به دیگران هم آسان شود.

زندگی را ساده بردارید، البته ما خیلی هم اهل زهد و تقوا نیستیم. خیال نکنید. آن سادگی که ما می گوئیم، آن سادگی زهد و عبّاد و این ها نیست. سادگی به نسبت این کارهایی است که مردم امروز می کنند و الا نه، سادگی ما را اگر چنان چه آن مردان خدا بیایند نگاه کنند شاید هزار تا ایراد هم به آن چه که ما سادگی می دانیم، بگیرند.^۳

زندگی را نسبت به کارهایی که مردم امروز می کنند ساده بگیرید، نه سادگی عبّاد و زهد.

ساده زندگی کردن منافاتی با رفاه هم ندارد. آسایش هم که اصلاً در سایه ساده زندگی کردن است.^۴

زندگی ساده منافاتی با رفاه ندارد.

اول زندگی را ساده بردارید، هر چه می توانید در این جهت سعی کنید. البته، اعتقاد نداریم که افراد بایستی بر عیال خودشان، بر نزدیکان خودشان سخت گیری های تنگ نظرانه بکنند. این عقیده را نداریم، اما عقیده داریم که همه از روی عقیده و ایمان و عشق و دل خودشان به یک حدی قانع باشند.^۵

۱ - خطبه عقد مورخه ۱۳/۱۰/۱۳۷۷.

۲ - خطبه عقد مورخه ۱۳/۶/۱۳۷۴.

۳ - خطبه عقد مورخه ۱۱/۵/۱۳۷۴.

۴ - خطبه عقد مورخه ۱۸/۴/۱۳۷۷.

۵ - خطبه عقد مورخه ۱۲/۹/۱۳۷۷.

زندگی را ساده بگیرید، اما سخت گیری تنگ نظرانه نداشته باشید.

سعی تان را بگذارید بر زندگی ساده و به دور از اشرافی گری، بر زندگی ای که منطبق باشد بر زندگی متوسط مردم. نمی گویم پایین ترین مردم؛ (می گویم) متوسط مردم. نگاه نکنید به مسابقه مادی گری. مسابقه هست. چنان که در راه بهشت خدا مسابقه هست، در راه بهشت خیالی دنیا هم مسابقه هست. برای تجملاتش، برای مقام و قدرتش، برای اسم درآوردن و معروف شدنش، مسابقه هست. این مسابقه، مسابقه ناسالمی است ... هر کدام که بخواهید به این مسابقه وارد شوید آن دیگری مانع شود و به عنوان یک ناصح، عمل کند.^۱

زندگی را به دور از اشرافیگری و منطبق با زندگی متوسط مردم برپا کنید.

۴- گرایش به قناعت، میانه روی و روش متواضعانه

در همه مراحل بایستی میانه روی و قناعت و گرایش به روش متواضعانه و فقیرانه را فراموش نکرد که این نظر اسلام است.^۲

در زندگی میانه رو و قانع و متواضع و فقیرانه رفتار کنید.

قناعت کنید، از قناعت خجالت نکشید. بعضی ها خیال می کنند که قناعت مال آدم های تهی دست و فقیر است و اگر آدم (وضع مالی خوبی) داشت، دیگر لازم نیست قناعت کند. نه، قناعت یعنی در حد لازم، در حد کفایت، انسان توقف کند.^۳

در زندگی قناعت کنید.

۵- نهی از منکر در خانواده

در محیط خانواده هم می شود نهی از منکر کرد. در بعضی از خانواده ها حقوق زنان رعایت نمی شود؛ در بعضی از خانواده ها حقوق جوانان رعایت نمی شود؛ در بعضی از خانواده ها، بخصوص حقوق کودکان رعایت نمی شود. این ها را باید به آن ها تذکر داد و از آن ها خواست.^۴

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۵/۶/۳.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۴/۶/۱۳.

۳- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۶/۱/۱.

۴- "بیانات در خطبه های نماز جمعه ی تهران" ۱۳۷۹ / ۹ / ۲۵.

عملکرد اسلام و فرهنگ اسلامی نسبت به خانواده

۱- به خدمت در آوردن غریزه جنسی و غریزه زوج طلبی در جهت تشکیل خانواده

هنر ادیان - و بیشتر از همه اسلام- در این است که غرایز جنسی و غریزه زوج طلبی انسان را- که غیر از غریزه ی جنسی است - در خدمت تشکیل خانواده قرار داده و کاری کرده اند که کانون خانواده، با پشتوانه غریزه ی جنسی، یا با پشتوانه ی آن غریزه ی جنسی عموماً بیشتر است- تحقق پیدا کند. و باقی بماند. بعضی ها ممکن است در سنین خاصی نیاز جنسی هم نداشته باشند، اما نیاز به زوج طلبی را دارند و می باید زوجی از جنس مخالف را داشته باشند؛ زن و مرد فرقی نمی کند. سکن، مایه ی آرامش است. ادیان - و بیش از همه اسلام- اینها را پشتوانه ی تشکیل خانواده قرار داده اند.^۱

اسلام، غرایز جنسی و غریزه زوج طلبی انسان را در خدمت تشکیل خانواده قرار داده است.

۲- مشخص کردن حد و مرز بین رابطه زن و مرد در جامعه به خاطر حفظ خانواده

یک نکته اساسی هم وجود دارد که در آن اسلام ایستادگی کرده است و آن این است که در طول زمان، چون اخلاق مردان خشن تر و اراده ی آنان در برخورد با مشکلات قویتر و جسمشان سنگینتر بوده است، لذا کارهای مهم و مسئولیت ها و قدرت های گوناگون را در دست داشته اند و این، به مردان امکانی برای سوء استفاده کردن از جنس مخالف- به نفع خودشان- داده است. شما نگاه کنید ببینید که کدام یک از سلاطین، ثروتمندان و پولداران و زرمندان و زورمندان در دربارها و دستگاههایشان، با داشتن پول و مقام و قدرت، به نحوی از انحا، دست به سمت تعرض و تخطی و سوء استفاده از زن دراز نکرده اند؟! اسلام در این جا، با کمال قدرت و قوت ایستاده است و بین زن و مرد در جامعه، مرزی قرار داده است. از نظر اسلام، هیچ کس حق ندارد که این مرز را زیر پا بگذارد و بشکند؛ چون از نظر اسلام، خانواده خیلی مهم است. رابطه ی زن و مرد در محیط خانواده به گونه ای است، و در محیط جامعه، به گونه ای دیگر است. اگر آن ضوابطی که اسلام در محیط جامعه به عنوان حایل بین زن و مرد قرار داده است، بشکند، خانواده خراب می شود. در خانواده، غالباً به زن و گاهی هم به مرد، ممکن است ظلم شود. فرهنگ اسلامی، فرهنگ عدم اختلاط زن و مرد است. چنین زندگی ای با خوشبختی ادامه می یابد و می تواند به درستی و با رعایت موازین عقلی بچرخد و حرکت کند و به پیش برود. در این جا اسلام سختگیری کرده است. اگر آن حد و مرزی که در جامعه قرار داده شده است، چه از طرف زن و چه از طرف مرد بشکند، اسلام

۱- بیانات در مراسم اجرای عقد ازدواج ۱۳۷۰/۴/۲۰.

در مقابل آن سختگیری می کند؛ درست نقطه ی مقابل آنچه که شهوترانان عالم می خواسته اند و عمل می کرده اند.^۱

اسلام برای حفظ خانواده، حد و مرزی را بین زن و مرد در جامعه قرار داده است که رعایت آن خوشبختی را به دنبال دارد.

۳- قراردادن حقوق مشخص و متعادل برای زن و مرد در خانواده

در اسلام به مرد اجازه داده نشده است که به زن زور بگوید و امری را به او تحمیل کند. برای مرد در خانواده، حقوق محدودی قرار داده شده است که از روی کمال مصلحت و حکمت است. این حقوق، برای هر کس گفته و تشریح شود، مورد تصدیق قرار خواهد گرفت. همچنین، برای زن نیز در خانواده، حقوقی معین شده است که آن هم از روی مصلحت است. مرد و زن، هر کدام طبیعت، اخلاق، روحیات و غرایزی دارند که ویژه ی خودشان است. آنها اگر از خُلقیات ویژه ی خود به طور صحیح استفاده کنند، در خانواده، زوجی کامل و هماهنگ و مساعد تشکیل می دهند. اگر مرد زیاده روی کرد، تعادل به هم می خورد. اگر زن هم زیاده روی کرد، تعادل به هم می خورد. اسلام در داخل خانواده، دو جنس زن و مرد را مانند دو لنگه ی یک در، دو چشم در چهره ی انسان، دو سنگر نشین در جبهه ی نبرد زندگی و دو کاسب شریک در یک باب مغازه قرار داده است. هر کدام از این دو طبیعت، خصوصیات و خصیلت‌هایی، هم در جسم و روح و فکر و هم در غرایز و عواطف دارند که ویژه ی خودشان است. این دو جنس، اگر با همان حدود و موازینی که اسلام معین کرده است در کنار هم زندگی کنند، خانواده ای ماندگار و مهربان و با برکت و پر فایده خواهند داشت.^۲

اسلام از روی مصلحت برای زن و مرد حقوق معین و متعادلی را قرار داده است که رعایت آنها خانواده ای ماندگار و مهربان و پر برکت را بوجود می آورد.

۴- قراردادن دستوراتی برای حل اختلاف در درون خانواده

اسلام در داخل خانواده ترتیبی داده که اختلاف درون خانواده به خودی خود حل شود. به مرد دستور داده که یک ملاحظاتی بکند. به زن هم دستور داده که یک ملاحظاتی بکند. مجموع این ملاحظات اگر انجام بگیرد، هیچ خانواده ای قاعدتاً متلاشی نخواهد شد و از بین نخواهد رفت. غالباً متلاشی شدن خانواده ها به خاطر این بی ملاحظگی هاست. مرد بلد نیست که رعایت کند؛ زن، بلد نیست که عقل به خرج بدهد. او تند و خشونت بی حد می کند، این

۱- دیدار گروهی از خواهران پرستار، ۱۳۷۳/۷/۲۰.

۲- بیانات در جمع خواهران ارومیه، ۱۳۷۵/۶/۲۸.

بی تحملی به خرج می دهد. همه اش ایراد دارد، خشونت او هم ایراد دارد، سرکشی این هم ایراد دارد. اگر او خشونت نکند، اگر یک وقتی اشتباه کرد، این سرکشی نکند، ملاحظه کنند، با همدیگر بسازند، هیچ خانواده ای تا آخر متلاشی نخواهد شد و خانواده باقی می ماند.^۱

اسلام دستوراتی برای حل شدن اختلافات درون خانواده قرار داده است.

۵- جعل توازن بین حقوق زن و مرد در خانواده بر اساس بیّنات و مسلمّات اسلام

در خانواده، حدود و حقوقی هست. مرد حقوقی دارد، زن هم حقوقی دارد و این حقوق به شدت عادلانه و متوازن ترتیب داده شده است. آنچه به نام اسلام است و غلط است، آنها را نمی گوئیم و از آنها دفاع نمی کنیم. آنچه متعلق به اسلام است. بیّنات اسلام و مسلمّات اسلام است. اینها چیزهایی است که میان حقوق زن و مرد در داخل خانواده توازن قائل است.^۲

اسلام بین حقوق زن و مرد در خانواده بر اساس بیّنات و مسلمّات اسلام توازن برقرار کرده است.

عوامل تزلزل خانواده

۱- ورود الگوها و ارزش های فرهنگی اروپایی

در این دو، سه دهه ی قبل از انقلاب، به خاطر ورود فرهنگهای اروپایی، بنیان خانواده متزلزل شده بود؛ یعنی حقیقتاً خانواده، آن اصالت و ارزش و عظمتی را که در اسلام و فرهنگ سنتی ما دارد، دیگر نداشت.^۳

ورود فرهنگ های اروپایی موجب تزلزل خانواده شد.

۲- غفلت از خداوند متعال و قدر همسر را ندانستن

یک وقت انسان ازدواج می کند و می گوید: پروردگارا من ازدواج می کنم... من این نیاز را برآورده می کنم، از تو هم متشکرم که این امکان را در اختیار من گذاشتی، این اجازه را دادی، این وسیله را فراهم کردی، همسر خوبی برای من پیدا شد و بعد از این هم در زندگی جدید، در این وضع جدید، سعی می کنم که آن طور که تو می خواهی عمل کنم. این یک

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۵/۱۱/۲۰.

۲- بیانات در همایش بزرگ خواهران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر ۱۳۷۶/۷/۳۰.

۳- سخنرانی در دیدار با اعضای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان ۱۳۶۹/۱۰/۱۶.

جور ازدواج کردن است. یک وقت هم نه، کسی که ازدواج می کند، نه قدر خدا را می داند، نه قدر همسر را می داند. مثل آدم مست و غافل. این جور زندگی اگر هم پایدار بماند، شیرین نخواهد بود، همراه با انجام وظیفه نخواهد بود.^۱

غفلت از پروردگار و ندانستن قدر همسر، موجب عدم پایداری خانواده خواهد بود.

۳- سمّ مهلك خانواده؛ رابطه بی قید و بند، عدم رعایت حدود بین زن و مرد و وجود آزادی های جنسی در جامعه

اگر انسانها رها بودند که غریزه ی جنسی را هر طور می خواهند، اشباع کنند، یا خانواده تشکیل نمی شد، یا یک چیز سست و پوچ و تهدید پذیر و ویرانی پذیر می شد و هر نسیمی او را به هم می زد. لذا در هر جای دنیا که می بینید آزادیهای جنسی هست، در آنجا به همان نسبت خانواده ضعیف است؛ چون مرد و زن برای اشباع این غریزه، احتیاجی به این کانون ندارند.^۲

آزادی های جنسی باعث ویرانی و تضعیف خانواده است.

آنها (غریبها) مایل بوده اند که این حجاب بین زن و مرد، از بین برود، که این، البته برای زندگی جامعه مضرّ و برای اخلاق جامعه بد است. برای حفظ عفت جامعه زیانبار و بخصوص برای خانواده از همه چیز بدتر است. این، بنیان خانواده را متزلزل می کند.^۳

از بین رفتن حجاب بین زن و مرد، بنیان خانواده را متزلزل می کند.

در اسلام، تبرّج ممنوع است. تبرّج، یعنی همان خودنمایی زنان در مقابل مردان، برای جذب و فتنه انگیزی. این، یک نوع فتنه است و خیلی اشکالات دارد. اشکالش فقط این نیست که این دختر جوان، یا این پسر جوان به گناه می افتند - این اولیش است؛ شاید بتوانم بگویم کوچکترینش است - دنباله اش به خانواده ها می رسد. اساساً آن گونه رابطه ی بی قید و شرط و بی قید و بند، برای بنای خانواده سمّ مهلت است.^۴

تبرّج و رابطه بی قید و بند، سمّ مهلكی برای بنیان خانواده است.

۱- خطبۀ عقد مورخه ۱۳۷۸/۱۱/۲۸.

۲- بیانات در مراسم اجرای عقد ازدواج ۱۳۷۰/۴/۲۰.

۳- دیدار گروهی از خواهران پرستار: ۱۳۷۳/۷/۲۰.

۴- گفت و شنود در دیدار جمعی از جوانان به مناسبت هفته ی جوان ۱۳۷۷/۲/۷.

۴- جابه جایی نقش و وظایف زن و مرد در خانواده

بعضی از مسلک های غلط که مخصوص زن ها هم نیست- مردها هم گاهی همان مسلک ها را دنبال می کنند- دنبال این هستند که بگویند: نه! بیاییم اجناس این ترازو (نقش های زن و مرد) را جابه جا کنیم. حالا اگر این کار را بکنیم چه می شود؟ جز این که اشتباه می کنید و جز این که بوستان به زیبایی و نیکی پرداخته شده را، خراب می کنید غیر از این، کار دیگری نمی کنید. فواید همدیگر را از بین می برید، محیط خانواده را هم بی اعتنا می کنید. زن و مرد را نسبت به هم دچار تردید و دو دلی می کنید. آن محبت و عشقی را که مایه اصلی کار است، از دست می دهید. گاهی اتفاق می افتد مرد در خانه نقش زن را پیدا می کند. زن حاکم مطلق می شود و به مرد دستور می دهد این کار را بکن، آن کار را نکن. مرد هم دست بسته تسلیم است. خوب چنین مردی دیگر نمی تواند تکیه گاه زن باشد. زن یک تکیه گاه خوب را دوست می دارد. گاهی اوقات از این طرف مرد چیزهایی را به زن تحمیل می کند؛ فرض کنید که تمام خرید و کار و سر و کله زدن با مراجعان با خانم است. چرا؟ چون من کار دارم، وقت ندارم. مینا وقت نداشتن است! می گوید باید بروم اداره، کارها را باید آن خانم انجام دهد. یعنی کارهای بی جاذبه و سنگین برای زن. البته ممکن است چند صباحی سرگرمش کند، اما کار او نیست.^۱

جابه جا کردن نقشها و وظایف زن و مرد، تردید و دودلی ایجاد می کند و محیط خانواده را خراب و بی اعتنا می کند.

۵- بی اعتنایی به هنر مادری و هنر تربیت فرزند

گناه بزرگ تمدن مادی، تضعیف و گاهی به فراموشی سپردن این نقش (مادری) است. هر جا سخن از تضعیف خانواده است، نقش این بخش مهم (مادری) نادیده گرفته شده. هر جا سخن از بی اعتنایی به هنر مادری و هنر تربیت فرزند در آغوش پر مهر و محبت مادر است، این نقش (مادری) نادیده گرفته شده.^۲

بی اعتنایی به هنر مادری و تربیت فرزند، خانواده را تضعیف می کند.

۶- عدم توجه به شاخصه های محبت

زن و شوهر باید به هم محبت داشته باشند، همین! کارهایی که محبت را کم می کند، انجام

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۸/۱۲/۲۲.

۲- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا (س) ۱۳۸۴/۵/۵.

ندهید. مواظب باشید چیزهایی که شما را از هم گله مند و بیزار می کند، از شما سر نزنند. درست نگاه کنید ببینید شوهر شما یا زن شما روی چه چیزهایی خیلی حساس است، از آن ها اجتناب کنید. بعضی ها بی اعتنایی می کنند.^۱

آنچه محبت را کم می کند انجام ندهید.

مبادا با گله ها، با دلخوریها، با افزون طلبی و پرتوقعیها، با بی محبتیها، و گاهی با دخالتهای دیگران و از این قبیل، این کانون (خانواده) سست بشود.^۲

دلخوری و توقع بالا و عدم محبت و دخالت دیگران خانواده را سست می کند.

بی اعتمادی، عدم وفاداری و سستی خانواده را در پی دارد.

اگر زن یا شوهر احساس کند که دل همسرش در گروی جای دیگر است، اگر احساس کند به او راست نمی گوید، اگر احساس کند با دورویی برخورد می کند، اگر احساس کند صمیمیتی در بین نیست، هرچه هم محبت داشته باشد، این محبت ضعیف خواهد شد...^۳

بی اعتمادی، محبت را که پایه زندگی است تضعیف می کند.

۷- دخالت، بدگویی و ایجاد دلخوری توسط بزرگترها در زندگی زن و شوهر

بزرگترها اگر می خواهند، جوان ها راحت زندگی کنند، باید آن ها را نصیحت کنند و هدایت نمایند. اما دخالت نباید بکنند. بگذارند زندگی شان را بکنند.^۴

نصیحت و هدایت جوانها نباید تبدیل به دخالت در زندگی آنها شود.

مبادا بعضی ها با دخالت های خودشان، بعضی ها با کم ظرفیتی و خوی بچگی خودشان، این بنای مستحکم را به اندک چیزی متزلزل کنند. اگر دیدند دخالت های آنها دارد این زن و شوهر را نسبت به هم دل چرکین می کند، دیگر اجازه ندارند دخالت کنند.^۵

اگر دخالت دیگران موجب دل چرکین شدن و متزلزل بنای خانواده شود، ممنوع است.

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۱/۹/۲۴.

۲- بیانات در مراسم اجرای عقد ازدواج ۱۳۷۰/۴/۲۰.

۳- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۹/۱۲/۲۱.

۴- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۴/۵/۱۸.

۵- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۵/۲/۱۷.

باید جوان ها را هدایت کرد، کرد اما در جزئیات امور آنها نباید خیلی دخالت کرد که زندگی برای آنها مشکل شود.^۱

هدایت جوانها نباید تبدیل به دخالت در زندگی آنها شود.

مبادا خدای نکرده بزرگترها بیایند پیش یکی از زوجین، از آن دیگری بدگویی کنند و یک چیزی بگویند و دلخوری درست کنند، بلکه باید بزرگترها سعی کنند بیشتر این ها را به هم نزدیکتر نمایند و دلپایشان را به هم متصل تر کنند.^۲

بزرگترها بین زوجین دلخوری بوجود نیاورند بلکه آنها را به هم متصل تر کنند.

منزلت زن در خانواده اسلامی

۱- زن همانند گل در محیط زندگی، نه کارپرداز خانه

«المرأه ریحانه ولیست بقهرمانه»^۳ قهرمان، یعنی همین کارپرداز امروز زندگی... این زن، کارپرداز شما نیست که همه کارهای زندگیتان را روی دوش او بگذارید و بعد هم از او مواخذه کنید. نه! این یک گلی است در دست شما... حتی اگر دانشمند یا سیاستمدار باشد، در بحث معاشرت خانوادگی او گل است.^۴

زن در خانواده همانند گل است.

در داخل خانواده هم، از نظر اسلام مرد موظف است که زن را مانند گلی مراقبت کند. می فرماید: «المرأه ریحانه»؛ زن گل است. این مربوط به میدانهای سیاسی و اجتماعی و تحصیل علم و مبارزات گوناگون اجتماعی و سیاسی نیست؛ این مربوط به داخل خانواده است. «المرأه ریحانه ولیست بقهرمانه»؛ این چشم و دید خطابینی را که گمان می کرد زن در داخل خانه موظف به انجام خدمات است، پیغمبر با این بیان تخطئه کرده است. زن مانند گلی است که باید او را مراقبت کرد. با این چشم باید به این موجود دارای لطافتهای روحی و جسمی

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۶/۹/۶.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۷/۸/۱۱.

۳- بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۵۳.

۴- خطبه عقد مورخه ۷۹/۶/۲۸.

نگاه کرد. این نظر اسلام است.^۱

زن موظف به انجام کارِ خانه نیست بلکه مانند گلی است که باید از او مراقبت کرد.

جایگاه زن در خانواده، همانی است که در گفتارهای گوناگون ائمه (علیهم السّلام) آمده: «المراه ریحانه و لیست بقهرمانه». در تعبیرات عربی، قهرمان یعنی کارگزار، پادو، یک خدمتگزار محترم، می فرماید: در داخل خانه، زن قهرمانه نیست؛ ریحانه است، گلِ خانه است.^۲

زن در خانه کارپرداز و خدمتگذار نیست.

۲- عضو اصلی و دارای جایگاه اساسی و رفیع در خانواده

وقتی خانواده هست، همسر و مادر عضو اصلی است. زن در این مجموعه، جای بسیار اساسی و رفیعی دارد. به همین خاطر، وقتی اصل خانواده - یعنی زن - زیر سؤال و متزلزل است، در آن جا هیچ چیزی در جای خودش قرار ندارد.^۳

جایگاه زن در خانواده، بسیار اساسی و رفیع و عضو اصلی است.

در مسأله ی زن آنچه که در درجه ی اول اهمیت قرار دارد، مسأله ی «خانواده» است؛ نقش زن به عنوان عضوی از خانواده. به نظر من از همه ی نقشهائی که زن می تواند ایفاء کند، این اهمیتش بیشتر است. البته بعضی ها اینطور حرفها را در همان نظر اول با شدت رد می کنند و می گویند آقا شما می خواهید زن را توی خانه اسیر کنید، محبوس کنید، از حضور در صحنه های زندگی و فعالیت باز بدارید؛ نه، به هیچ وجه قصد ما این نیست؛ اسلام هم این را نخواسته.^۴

نقش زن در خانواده از نقش های دیگر او مهمتر است.

۱- بیانات در دیدار با گروه کثیری از بانوان ۱۳۷۹/۶/۳۰.

۲- بیانات مقام معظم رهبری با زنان نخبه ۹۰/۳/۱.

۳- سخنرانی در دیدار با اعضای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان ۱۳۶۹/۱۰/۱۶.

۴- دیدار گروهی از زنان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا ی اطهر (س) ۸۶/۴/۱۳.

۳- نقطه اتکاء برای مسائل روحی و معنوی زندگی و خانواده

زن به نوبه خود نقطه اتکاء است برای مسائل روحی و معنوی زندگی، دریایی است از انس و محبت می تواند مرد را در این فضای سرشار از محبت، از همه غصه ها و غمهای خودش خارج کند. اینها تواناییهای زن است. تواناییهای روحی اوست.^۱

زن، در مسائل روحی و معنوی، نقطه اتکاست.

زن را به چشم آن عنصر اصلی تشکیل خانواده در نظر بگیرید؛ که خانواده اگر چه از مرد و زن تشکیل می شود و هر دو در تشکیل خانواده و موجودیت آن مؤثرند، اما آسایش فضای خانواده، آرامش و سکونتی که در فضای خانه است، به برکت زن و طبیعت زنانه است. با این چشم به زن نگاه کنند تا معلوم شود که او چگونه کمال پیدا می کند و حقوقش در چیست.^۲

آسایش و سکونت خانه به برکت وجود زن است.

۴- شمع جمع افراد خانواده

شمع جمع افراد خانواده است؛ مایه ی انس و سکینه و آرامش است. کانون خانواده - که حوضچه ی آرامش زندگی پرچالش و پر تلاش هر انسانی است - به وجود زن آرام می گیرد و سکینه و اطمینان پیدا می کند. آن وقت نقش او به عنوان همسر، به عنوان مادر، به عنوان دختر خانواده، هر کدام یک فصل طولانی در تکریم دارد.^۳

زن، شمع جمع افراد خانواده است و نقشهای همسری و مادری و دختری زن قابل تکریم است.

۵- «المرأه سده بیتها»؛ بزرگ خانه و محور مدیریت درونی خانواده

نظر اسلام در باب خانواده و جایگاه زن در خانواده، نظر خیلی روشنی است. «المرأه سیده بیتها»؛ بزرگ خانه، زن خانه است؛ این از پیغمبر اکرم است.^۴

بزرگ خانه، زن خانه است.

۱- خطبه عقد مورخه ۸۱/۶/۶.

۲- بیانات در دیدار گروهی از زنان بمناسبت فروخنده میلاد حضرت زهرا (س) و روز زن - ۱۳۷۱/۹/۲۵.

۳- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا (س) ۱۳۸۴/۵/۵.

۴- کنز الاعمال، منفی هندی، ج ۶، ص ۲۲.

۵- بیانات مقام معظم رهبری با زنان نخبه در تاریخ ۹۰/۳/۱.

در واقع، خانواده را هم زن به وجود می آورد و اداره می کند؛ این را بدانید. آن عنصر اصلی تشکیل خانواده، زن است، نه مرد.^۱

عنصر اصلی تشکیل خانواده، زن است، نه مرد.

زن در داخل خانواده، عزیز و مکرم و محور مدیریت درونی خانواده است.^۲

زن، مدیر درونی خانواده است.

۶- پایه ی تربیت مردم و عامل گسترش فضای اخلاقی و معنوی در سطح جامعه

امروز در جامعه ی ما خوشبختانه از این نعمت بزرگ، سهم وافری باقی است؛ اگر چه دشمنان سعی می کنند آن را تاراج کنند و از بین ببرند. اما در کشورها و جوامعی که زن چنین هویتی ندارد، می بینید پایه های تربیت مردم می لنگد و فضای اخلاقی و معنوی جامعه هم دچار مشکل می شود. همه ی ارزشهای معنوی را می توان از درون کانون گرم خانواده - که محور آن، زن خانواده است؛ کدخدای این مجموعه، آن مجسمه ی عاطفه است- بیرون کشید و معنویات را در سطح جامعه گسترده اند.^۳

زن، محور تربیت و باعث گسترش معنویت در جامعه است.

وظایف و نقش مرد در خانواده

۱- قدر دانی از زحمات زنان در خانه

یک کلمه هم درباره ی نقش مردان عرض کنیم. در خانواده هی گفته میشود نقش زن. دلیلش هم واضح است؛ چون زن در خانواده عنصر محوری است. اما اینجور نیست که مرد در خانواده وظیفه و مسئولیت و نقشی نداشته باشد. مردهای بی خیال، مردهای بی عاطفه، مردهای عیاش، مردهای قدرشناس زحمات زن خانه، اینها به محیط خانه لطمه میزنند. مرد باید قدر دان باشد. جامعه باید قدر دان باشد.^۴

۱- بیانات در اجتماع زنان خوزستان ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.

۲- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا (س) ۱۳۸۴/۵/۵.

۳- بیان در دیدار ائمه مختلف مردم ۱۳۸۴/۳/۲۵.

۴- بیانات در سومین نشست اندیشه های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

نقش مرد، قدردانی از زحمات زن خانه

در داخل خانواده هم، از نظر اسلام مرد موظف است که زن را مانند گلی مراقبت کند. می‌فرماید: «المرأة ریحانة»؛ زن گل است. این مربوط به میدانهای سیاسی و اجتماعی و تحصیل علم و مبارزات گوناگون اجتماعی و سیاسی نیست؛ این مربوط به داخل خانواده است. «المرأة ریحانة و لیست بقهرمانة»؛ این چشم و دید خطابینی را که گمان می‌کرد زن در داخل خانه موظف به انجام خدمات است، پیغمبر با این بیان تخطئه کرده است. زن مانند گلی است که باید او را مراقبت کرد. با این چشم باید به این موجود دارای لطافت‌های روحی و جسمی نگاه کرد. این نظر اسلام است. هم خصوصیت زنانگی زن که همه‌ی احساسات و خواسته‌های او بر اساس این خصوصیت زنانگی است، حفظ شده است، بر او تحمیل نشده است، از او خواسته نشده است، که در حالی که زن است، مثل مرد فکر کند، مثل مرد کار کند، مثل مرد بنخواهد.^۱

در اسلام مرد موظف است که زن را مانند گلی مراقبت کند

۲- عدالت در رفتار با خانواده

خطاب به مردان می‌فرماید: بهترین شما کسانی هستند که بهترین رفتارها را با همسرانشان دارند. اینها نظرات اسلام است و از این قبیل الی ماشاء الله وجود دارد.^۲

بهترین مردان، کسانی هستند که با همسرانشان بهترین رفتار را دارند.

عدالت صرفاً در اقتصاد نیست؛ در همه‌ی امور بایستی انسان از خدای متعال بنخواهد که عادلانه عمل کند؛ با خودش هم انسان با عدالت رفتار کند؛ با نزدیکانتان با عدالت رفتار کنید؛ با زن و فرزندان با عدالت رفتار کنید.^۳

عدالت در رفتار با زن و فرزندان

۳- حفظ کانون خانوادگی

این یک تکلیفی است که انسان بایستی همسرش، فرزندان، خانواده اش و کانون خانوادگی را حفاظت بکند. «قوا انفسکم و اهلیکم نارا و قودها الناس و الحجارة»؛ خودتان و اهلتان را حفظ کنید.^۴

۱- بیانات در دیدار با گروه کثیری از بانوان ۳۰/۰۶/۱۳۷۹.

۲- بیانات مقام معظم رهبری با زنان نخبه ۹۰/۳/۱.

۳- بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت ۱۳۸۸/۶/۱۸.

۴- همان.

حفظ کانون خانوادگی

۴- اجرت خانمها در مقابل کار خانه

مسئله اجرت خانمها در کار داخل خانه، این را بگوییم که من خودم اعتقاد به این دارم حالا میخواهید عمل کنید میخواهید عمل نکنید.^۱

اجرت خانمها در کار داخل خانه

حقوق مرد در خانواده

۱- خروج زن از خانه، با اجازه شوهر

مرد فقط در چند مورد- که من یک مورد را تصریح می‌کنم و یکی، دو مورد دیگر را تصریح نمی‌کنم- حق دارد به زن دستور بدهد و زن موظف است که دستور را عمل کند. آن موردی که تصریح می‌کنم، این است که مرد می‌تواند از خروج زن از خانه بدون اجازه‌ی خود جلوگیری کند؛ به شرط اینکه در هنگام عقد ازدواج، شرطی در این مورد انجام نگرفته باشد. اگر شرطی در بین نباشد، مرد می‌تواند مانع شود. این، یکی از آن رازهای دقیق احکام الهی است و این، حق فقط به شوهر داده شده و حتی به پدر هم داده نشده است. پدر نمی‌تواند دختر خود را موظف کند که اگر خواست بیرون برود، از او اجازه بگیرد. پدر چنین حقی ندارد، یا برادر چنین حقی نسبت به خواهر ندارد؛ اما شوهر این حق را نسبت به زن دارد. البته در هنگام صیغه‌ی عقد، زنان می‌توانند شروطی را به عنوان شرط عقد ازدواج ذکر کنند. این شروط را هم زن و هم مرد موظفند که عمل کنند. بنابراین، اگر شرط کردند، آن بحث دیگری است؛ اما در درجه‌ی اول، این طور است. یکی، دو مورد دیگر هم هست که زن موظف است در آن موارد، از مرد اطاعت کند.^۲

جلوگیری از خروج زن از خانه، از حقوق مرد

۲- اعمال قدرت و زورگویی و رفتار مستخدم گونه با زنان، ممنوع

چون بعضی از مردان، نسبت به زنان زورگویی و ظلم و تعدی می‌کردند، اسلام در مقابل این

۱- کلیپ صوتی از مقام معظم رهبری درباره بانوان، که تاریخ ایراد آن مشخص نیست.

۲- بیانات در اجتماع زنان خوزستان ۲۰/۱۲/۱۳۷۵.

ظلم و تعدی ایستاده است. وقتی که عائله تشکیل می‌شود، در داخل عائله، از نظر اسلام، زن و شوهر دو شریک زندگی هستند و باید نسبت به یکدیگر با محبت رفتار کنند. مرد حق ندارد به زن زور بگوید؛ زن هم حق ندارد به مرد زور بگوید.^۱

مرد حق زورگویی به زن را ندارد

... در داخل خانواده هم به مرد گفته‌اند که حق تکلیف، تحمیل، زیاده‌روی، اعمال قدرتهای جاهلانه و غیر قانونی ندارد. این، آن نگاه اسلامی است.^۲

مرد حق اعمال قدرت غیر قانونی ندارد

بعضی از مردان خیال می‌کنند که زن وظیفه دارد همه‌ی کارهای مربوط به آنها را انجام دهد. البته در محیط خانواده، زن و مردی که به هم علاقه دارند، با کمال میل و شوق، کارها و خدمات یکدیگر را انجام می‌دهند؛ اما انجام دادن از روی میل، غیر از این است که کسی احساس کند، یا این طور عمل کند که گویا وظیفه‌ی زن است که باید مثل یک مستخدم، خدمت مرد را به آن شکل انجام دهد. چنین چیزی در اسلام وجود ندارد.^۳

مرد حق ندارد با زن مثل یک مستخدم رفتار کند

نقش و رسالت متقابل زن و مرد

۱- حفظ و استحکام بنیان خانواده

نمی‌شود بگوییم شوهر سهم بیشتری دارد یا زن سهم بیشتری دارد، نه، هر دو در حفظ این بنیان و در حفظ این اجتماع دو نفره، که بعدها به تدریج زیاد می‌شود، نقش دارند.^۴

زن و شوهر هر دو در حفظ بنیان خانواده نقش دارند.

در استحکام بنیان خانواده، خود زن و شوهر بیشترین نقش دارند. با گذشت خودشان، با همکاری خود، با مهربانی و محبت و اخلاق خوب خودشان- که از همه مهم‌ترین هم محبت است- می‌توانند این بنا را ماندگار و این سازگاری را همیشگی بکنند.^۵

۱- همان.

۲- بیانات در دیدار با گروه کثیری از بانوان ۳۰/۰۶/۱۳۷۹.

۳- بیانات در اجتماع زنان خوزستان ۲۰/۱۲/۱۳۷۵.

۴- خطبه عقد مورخه ۱۶/۵/۱۳۷۹.

۵- خطبه عقد مورخه ۱۷/۱۱/۱۳۷۹.

زن و شوهر با گذشت و مهربانی و محبت و اخلاق خوب در استحکام بنیان خانواده بیشترین نقش را دارند.

۲- بهشتی و سعادت‌مند کردن یکدیگر

ازدواج و اختیار همسر، گاهی در سرنوشت انسان مؤثر است. خیلی از زنها هستند که شوهرانشان را بهشتی می‌کنند. خیلی از مردها هم هستند که زن‌هایشان را بهشتی می‌کنند. عکس آن هم هست. اگر زن و شوهر این کانون خانوادگی را قدر بدانند و برای آن اهمیت قائل باشند، زندگی، امن و آسوده خواهد شد و کمال بشری برای زن و شوهر در سایه ازدواج خوب ممکن خواهد شد.^۱

زن و شوهر می‌توانند یکدیگر را بهشتی کنند و به کمال بشری دست یابند.

خیلی از زنها هستند که شوهر خودشان را بهشتی می‌کنند. خیلی از مردها هم هستند که همسر خود را حقیقتاً سعادت‌مند می‌کنند. موارد عکس این هم هست. ممکن است مردهای خوبی باشند، زن‌هایشان آن‌ها را اهل جهنم کنند و زن‌های خوبی باشند که مردهایشان آن‌ها را اهل جهنم کنند. اگر چنانچه زن و مرد هر دو توجه داشته باشند، با توصیه‌های خوب، با همکاری‌های خوب، با مطرح کردن دین و اخلاق در محیط خانه - آن هم بیشتر از مطرح کردن زبانی، مطرح کردن عملی - این طور یکدیگر را کمک می‌کنند. آن وقت زندگی کامل و حقیقتاً وافی و شافی خواهد شد.^۲

زن و شوهر با مطرح کردن عملی دین و اخلاق در خانواده، یکدیگر را بهشتی و سعادت‌مند کنند.

در دوران بسیار دشوار سال‌های مبارزات و همچنین سال‌های انقلاب، خیلی از زن‌ها، شوهران خود را با صبر و همکاری شان بهشتی کردند. مردها رفتند در جبهه‌های گوناگون و خطرات را متحمل شدند. این زنها در خانه‌ها لرزیدند و دچار تنهایی و غربت گشتند اما زبان به شکوه باز نکردند، شوهران خود را تشویق هم کردند. این‌ها شوهران خود را بهشتی کردند و الا می‌توانستند طوری عمل کنند که شوهرهایشان از رفتن به جبهه و از ورود در میدان مبارزه، از ادامه مبارزه پشیمان شوند. می‌توانستند این طوری عمل کنند ولی نکردند. بی‌صبری نشان ندادند. شوهرانی هم بودند که همسران شان را بهشتی کردند، هدایت آنها، همکاری آنها، دستگیری و کمک آنها موجب شد که این زنها بتوانند در راه خدا حرکت کنند.

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۵/۲/۱۰.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۷/۱۲/۱۱.

عکس آن را هم داشته ایم. زنهایی بوده اند که شوهران خود را اهل جهنم کرده اند و مردهایی هم بوده اند که زنهای خود را جهنمی کرده اند.^۱

زن و شوهر می توانند یکدیگر را هدایت کرده و بهشتی کنند و یا یکدیگر را جهنمی کنند.

۳- کمک به یکدیگر در راه تحصیل علم، کمال، تقوی و سازگاری

می توانید با هم همکاری کنید، همدیگر را اهل بهشت کنید، همدیگر را سعادت مند کنید، همدیگر را در راه تحصیل علم، تحصیل کمال، پرهیزکاری، تقویت و سازگاری زیستی کمک کنید.^۲

زن و شوهر می توانند یکدیگر را بهشتی و سعادت مند کنند.

۴- زن، عامل آرامش و آرایش معنوی؛ مرد، محل اعتماد و اتکاء

اسلام، مرد را قوام^۳ و زن را ریحان^۴ می داند. این، نه جسارت به زن است و نه جسارت به مرد. نه نادیده گرفتن حق زن است و نه نادیده گرفتن حق مرد؛ بلکه، درست دیدن طبیعت آنهاست. ترازوی آنها هم اتفاقاً برابر است؛ یعنی وقتی جنس لطیف و زیبا و عامل آرامش و آرایش معنوی محیط زندگی را در یک کفه می گذاریم، و این جنس مدیریت و کارکرد و محل اعتماد و اتکاء بودن و تکیه گاه بودن برای زن را هم در کفه دیگر ترازو می گذاریم، این دو کفه با هم برابر می شود. نه آن بر این ترجیح دارد و نه این بر آن.^۵

زن جنس لطیف و زیبا و عامل آرامش و آرایش معنوی محیط زندگی و مرد جنس مدیریت و کارکرد و محل اعتماد و اتکاء بودن و تکیه گاه بودن برای زن است.

نوع نگاه زن به مرد با نگاه مرد به زن بطور طبیعی مختلف است، باید هم مختلف باشد، ایرادی هم ندارد. مرد به زن به صورت یک الگوی زیبایی، الگوی ظرافت، الگوی حساسیت نگاه می کند، او را لطیف می بیند. اسلام هم همین را تأکید کرده: «المرأه ریحانه» یعنی زن گل است. در این نگرش، زن، یک موجودی است رقیق، مظهر زیبایی و لطافت و رقت و مرد به

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۹/۱۲/۲۳.

۲- همان.

۳- اشاره به آیه کریمه: الرجال قوامون علی النساء... سوره نساء آیه ۳۴.

۴- اشاره به حدیث معروف حضرت علی علیه السلام: المرأه ریحانه و لیست بقهرمانه، بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۵۳.

۵- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۸/۱۲/۲۲.

این چشم به او می نگرَد. محبت او را در این قالب ترسیم و مجسم می کند. مرد در چشم زن، مظهر اعتماد، نقطه اتکاء و اعتماد است و محبت خودش را به او در این قالب ترسیم می کند. این دو تا، دو نقش جداگانه است که یکدیگر و هر دو نقش لازم است و زن وقتی به مرد نگاه می کند، با همان چشم محبت و عشق، او را در نقش یک تکیه گاه می بیند که می تواند از نیروهای جسمی و فکری او برای پیشبرد کار زندگی استفاده کند؛ مثل یک موتور. مرد وقتی به زن نگاه می کند، به چشم مظهر انس و آرامش می نگرَد و می تواند به انسان آرامش بدهد. اگر مرد نقطه اتکاء در زمینه مسائل ظاهر زندگی است، زن هم به نوبه خود نقطه اتکاء است برای مسائل روحی و معنوی زندگی. دریایی است از انس و محبت. می تواند مرد را در این فضای سرشار از محبت، از همه ی غصه ها و غمهای خودش خارج کند. اینها تواناییهای مرد و زن است. تواناییهای روحی آنهاست.^۱

زن مظهر انس و آرامش و مرد مظهر اعتماد و نقطه اتکا و در خانواده است.

وظایف و نقش فرزند در خانواده

۱- احترام به پدر و مادر

فرزندان عزیزم، از محبت پاک و پرشور شما متشکرم. شما کودکان و نوجوانان عزیز در دل من جای دارید و من شما را دعا می کنم. همت کنید تا هم درس شما پیشرفت کند و هم با کتابهای دینی خوب و مفید، انس پیدا کنید. به نماز اهمیت بدهید و هر روز قرآن بخوانید و اگر می توانید آن را حفظ کنید. احترام پدر و مادر را لازم بدانید و به ورزش و فعالیتهای اجتماعی اهمیت بدهید و خلاصه با تلاش و خودسازی فکری و روحی و جسمی خود را برای مسئولیتهای زندگی در جامعه ی اسلامی آماده کنید تا بتوانید کشور اسلامی خود را پیش ببرید. موفق باشید.^۲

احترام به پدر و مادر برای فرزندان لازم است

فرزندان هم نقش دارند. یکی از مهمترین بخشهای خانواده، فرزندانند؛ نقش آنها هم احترام به والدین است. که دیگر حالا این هم داستان مفصلی است.^۳

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۸۱/۶/۶.

۲- پاسخ به نامه ی یک نوجوان ۱۳۷۵/۰۴/۰۴.

۳- بیانات در سومین نشست اندیشه های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

نقش فرزندان، احترام به والدین است

۲- حق مادر بر فرزند، سنگین تر و لازم تر

پس، در اسلام همه‌ی این مقامات معنوی و درجات انسانی، بین زن و مرد بالسویه تقسیم شده است. در این موارد، مرد و زن با یکدیگر مساوی و برابرند. هرکس که برای خدا کار کند، «من ذکر او انثی (۷۲۱)»؛ چه مرد باشد و چه زن، «فلنحییته حیاتا طیبه (۸۲۱)». اسلام در برخی جاها حتی زن را بر مرد ترجیح داده است. مثلاً آنجا که مرد و زن، پدر و مادری هستند که فرزندی دارند، این فرزند اگرچه فرزند هر دو نفر است، اما خدمتگزاری فرزند در مقابل مادر، لازم تر است. حق مادر بر گردن فرزند، بیشتر و وظیفه‌ی فرزند نسبت به مادر سنگین تر است.^۱

حق مادر بر فرزندان، سنگین تر و لازم تر است

حقوق فرزند در خانواده

۱- تربیت و رسیدگی عاطفی و حفظ ایمان

حقوق کودکان را تضييع کردن، فقط به این هم نیست که انسان به آن‌ها محبت نکند؛ نه. سوء تربیتها، بی‌اهتمامی‌ها، نرسیدن‌ها، کمبود عواطف و از این قبیل چیزها هم ظلم به آن‌هاست.^۲

تربیت و رسیدگی عاطفی از حقوق فرزندان

به فرزندانتان برسید؛ «قوا أنفسکم و أهلیکم ناراً و قودها الناس و الحجاره». حق نداریم فرزندان را رها کنیم. سعی‌تان این باشد که ایمانشان را حفظ کنید. کاری نکنید که ایمان جوان‌تان، دختر و پسران - اگر دانشجویست، اگر کاسب است، اگر مشغول کار دیگر است - به مبانی شما متزلزل شود. گاهی انسان با دست و زبان بی‌مهاری و بیرون از کنترل و با عمل غلط خودش کاری می‌کند که جوان خود را از دین و مبانی دینی و اعتقادات و اصول دور می‌کند؛ او را بی‌اعتقاد می‌کند. ما چنین کسانی را داشتیم؛ از هر دو طرف هم ممکن است. گاهی با سخت‌گیری‌های بی‌جا - که بنده به سخت‌گیری‌های بی‌جا اصلاً توصیه نمی‌کنم - و گاهی هم با برخورد تند و تلخ و ترش، بعضی‌ها بچه‌ها را زده می‌کنند؛ بعضی هم از آن طرف با بی‌مبالاتی‌ها و لاابالی‌گری‌ها و امکانات بی‌حساب در اختیار بچه‌ها گذاشتن و از هر غلط

۱- بیانات در دیدار گروهی از خواهران پرستار، به مناسبت ولادت حضرت زینب (س) ۱۳۷۳/۰۷/۲۰.

۲- بیانات در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران ۱۳۷۹/۰۹/۲۵.

آن‌ها با اغماض چشم‌پوشی کردن، بچه‌ها را با دست خود طرد می‌کنند؛ در نتیجه بچه فاسد و خراب می‌شود. باید با منطق و برخورد صحیح و مهربانانه با فرزندان برخورد کرد. «قوا أنفسکم و اهلکم»؛ جوان و همسران را باید حفظ کنید؛ این جزو وظایف شماست. این، اثر تشدید کننده دارد؛ یعنی وقتی در خانواده‌ای، جوان یا یک عضو خانواده خدای نکرده نقطه ضعفی پیدا کرد؛ مثل لکه سیاهی شد روی دندان و مینای دندان در این نقطه خراب شد، به تدریج روی ذهن مخاطب‌های خودش و پدر و مادرش اثر می‌گذارد و همین‌طور اثرهای متقابل تشدیدکننده دارد؛ در نتیجه آن حقیقت و معنویت را از دست می‌دهد.^۱

رسیدگی به فرزندان و حفظ ایمان آنان

این آیه‌ی شریفه برای من همیشه جالب بوده است: «الذین آمنوا و اتبعتم ذریتهم بأیمان الحقنا بهم ذریتهم و ما ألتناهم من عملهم من شیء»؛ کسانی که توانسته‌اند ایمان ذریه‌ی خود را حفظ کنند- و لو عمل ذریه، آن‌چنان برجسته نیست- ما در درجات عالی معنوی، ذریه را به آن‌ها ملحق می‌کنیم. در روایت دارد: «لتقرّ عیونهم»؛ تا چشم‌هایشان روشن شود. مؤمن که شما باشید، اگر توانستید بچه‌ی خود را مؤمن بار بیاورید، خدای متعال کمبودهای این بچه را در قیامت، در بهشت و در عرصات دشواری که در برابر شماست، جبران می‌کند؛ او را به شما می‌رساند تا چشم و دل شما روشن شود. خدا برای یک مؤمن خیلی ارزش قائل است.^۲

حفظ ایمان ذریه، موجب روشنی چشم مؤمن در قیامت

۲- مانوس کردن فرزندان با نماز

حقیقت آن است که نماز با نقش عظیم تربیتی، با تأثیر شگرف در ایجاد آرامش و سکینه‌ی قلبی مؤمنان، با دمیدن روح توکل و تقوا و اخلاص در نمازگزار، با ایجاد فضای تقدس و معنویت در پیرامون نمازگزار که موجب دوری او و دیگران از گناه است، و با درس‌های معرفتی گوناگون که در الفاظ و اذکار آن نهفته است، بسی بیش از صرفاً یک وظیفه‌ی شخصی، و در واقع دارای نقش کلیدی در اداره‌ی فرد و جامعه است. تأکیدهای بلیغی که بر گزاردن این واجب شده، و حتی پدر و مادر موظف شده‌اند که فرزند خود را از دوران کودکی با آن مانوس سازند، در میان همه‌ی واجبات دینی بی‌نظیر است؛ و این به خاطر نقش استثنایی نماز در تنظیم انگیزه‌های روانی فرد و تأمین فضای مساعد برای تحمل بارهای سنگین وظیفه در جامعه است.^۳

۱- بیانات در دیدار مسؤولان نظام ۸۳/۰۸/۰۶.

۲- پیام به اجلاس نماز ۱۳۷۶/۰۷/۰۷.

۳- بیانات در دیدار مسؤولان نظام ۸۳/۰۸/۰۶.

خانواده در غرب و فرهنگ غربی

۱- جایگاه سست و متزلزل خانواده

امروز، توده‌ی معمولی مردم آمریکا و اروپا- نه قدرتمندها و تبلیغات چی هایشان - از سست بودن بنیان خانواده رنج می‌برند. زنها و مردها، در یک حد از متلاشی شدن خانواده‌ها رنج می‌برند و ناراحتند و این، روز به روز تشدید می‌شود و البته آخرین ضربه است.^۱

مردم آمریکا و اروپا از سست بودن بنیان خانواده رنج می‌برند.

امروز یکی از بزرگترین بلاهایی که گریبان کشورای غربی را به شدت گرفته و آنها را به وضعیت نامطلوب شدید دچار کرده، مسأله‌ی خانواده است. لذا هر مردی که شعار خانواده بدهد، از نظر غربیها و بخصوص از نظر زنان در غرب، یک فرد مطلوب و یک مرد محبوب است. چرا؟ چون از تزلزل بنیاد خانواده رنج می‌برند؛ به خاطر این که متأسفانه غرب، خانواده را - یعنی کانونی را که برای مرد و زن و بخصوص برای زن، محیط امن و آرامش است - از دست داده است. بسیاری از خانواده‌ها متلاشی شده‌اند. بسیاری از زنان تا آخر عمر تنها زندگی می‌کنند. بسیاری از مردان، زن مورد علاقه و مورد نظر خود را نمی‌یابند و بسیاری از زوجها در اولین سالهای پیدایش از بین می‌رود.^۲

بنیاد خانواده در غرب متزلزل، تحمیلی و تشریفاتی و بی‌معناست.

امروز متأسفانه در غرب، انسان مشاهده می‌کند که کم‌کم کانون خانواده یکی پس از دیگری دارد از هم می‌پاشد و از بین می‌رود. آثارش هم همین بی‌هویتی فرهنگی و فساد است که امروز دچارش شده‌اند. روز به روز هم دارد بیشتر می‌شود و بقایای آنچه را که داشته‌اند، دارد از بین می‌رود.^۳

کانون‌های خانواده در غرب یکی پس از دیگری در حال فروپاشی و نابودی است.

۲- تحمیلی، تشریفاتی و بی‌معنا بودن خانواده

در دنیای غرب و به خصوص در آمریکا به بعضی از کشورهای اروپایی شمالی معروف

۱- سخنرانی در دیدار با اقشار مختلف مردم و جمعی از پزشکان، پرستاران و کارکنان مراکز آموزش عالی و درمانی کشور ۱۳۶۸/۹/۱۵.

۲- بیانات در همایش بزرگ خواهران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر ۱۳۷۶/۷/۳۰.

۳- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۷/۴/۱۸.

است که بنیان خانواده خیلی متزلزل است... وقتی بی عفتی رایج شد؛ یعنی مرد و زن این نیاز غریزی را در جایی دیگر غیر از خانواده، غیر از کانون خانواده، تأمین کردند، این کانون خانواده در واقع یک چیز بی معناست؛ یک چیز تحمیلی و تشریفاتی است؛ لذا از نظر عاطفی از هم جدا می شوند. حالا ظاهراً جدایی بینشان نیست، اما به هم علاقه و دلبستگی ندارند.^۱

بنیان خانواده در غرب متزلزل، تحمیلی و تشریفاتی و بی معناست.

۳- واقعیت نداشتن مسأله ای به نام خانواده

خانواده ها، آنجا گرم نیستند. خانواده اصلاً آن جا واقعیت ندارد. یک مرد و زن با هم توی یک فضایی زندگی می کنند، اما از هم جدایند.^۲

خانواده در غرب واقعیت ندارد.

من در یک سخنرانی در سازمان ملل، حدود یک ساعت و اندی راجع به خانواده صحبت کردم. بعد به من اطلاع دادند که تلویزیون های آمریکا با اصراری که در سانسور کردن و خراب کردن حرف های ما دارند، روی این صحبت ها تکیه کرده و آن را چند بار پخش کرده و تفسیر هم گذاشته اند. فقط به خاطر گفتن یک کلمه درباره خانواده. یعنی پیام متضمن مسأله خانواده، امروز برای غرب یک پیامی است مثل آب خنک گوارا، چون کمبود آن را حس می کنند. چقدر زیادند زن هایی که تا آخر عمر تنها زندگی می کنند، مردهایی که تا آخر عمر تنها زندگی می کنند؛ غریب و بی انس، چقدر جوانانی که به خاطر نبود خانواده، ولگرد می شوند. در آن جا یا خانواده نیست یا اگر باشد، مثل نبودن است!^۳

در غرب یا خانواده نیست یا اگر باشد مثل نبودن است.

۴- خانواده، فقط یک قرار داد موقت قانونی

آن نشست و برخاست های خانوادگی، آن محبت های خانوادگی، آن انس های فراوان به هم، این که مرد خودش را محتاج به زنش ببیند و زن خودش را محتاج به شوهرش ببیند، این ها دیگر نیست. دو نفرند به صورت قراردادی که فقط در یک خانه ای زندگی می کنند. اسمش هم هست که با عشق شروع می شود!^۴

۱- خطبه عقد مورخه ۱۳۸۰/۱۲/۹.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۳/۹/۲.

۳- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۶/۹/۲۴.

۴- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۳/۹/۲.

خانواده در غرب، به صورت یک قرار داد و زندگی در یک خانه است، بدون محبت.

اگر شما می شنوید که در برخی از کشورهای غربی، فرزند و پدر در یک شهر زندگی می کنند، اما فرزند از پدرش سال به سال احوالی نمی پرسد، خانواده ها دور هم جمع نمی شوند، کودکان از عطفتهای پدرانه و مادرانه برخوردار نمی شوند، زن و شوهرها جز به موجب یک قرارداد موقت - یک قرارداد قانونی بسته شده است - کنار هم نمی نشینند؛ ... اگر اینها را شما می شنوید که در جایی هست و اگر اینها واقعیت دارد، اینها دیگر نشانه های پسرفت است.^۱ خانواده در غرب، یک قرار داد موقت قانونی است.

۵- فراموش شدن محیط خانواده و روابط صمیمی موجود در آن

در دنیای غرب با این که بسیاری از آن‌ها از علم و ثروت و سیاست‌های قوی در صدر حکومت‌ها برخوردار هستند، لکن زندگی آحاد مردم در مقیاس خانواده، زندگی بسیار زقت‌باری است. این اجتماعات فامیلی، این که بزرگترهای فامیل و کوچکترهای فامیل دور هم جمع شوند، به هم محبت و رزند، با هم تبادل عاطفی داشته باشند، به هم کمک کنند، به هم برسند، همدیگر را از خود بدانند، برادر با برادر، خانواده ها با هم یگانه و یکی باشند، این طور چیزهایی که الآن بین ماها رایج و معمولی است، در غرب از این چیزها خبری نیست. چه قدر زن ها تنها زندگی می کنند. زنی که تنهاست، از خانواده بریده و توی یک آپارتمان زندگی می کند. شب بر می گردد توی خانه تنهاست، صبح بر می خیزد تنهاست. نه انسی، نه همسری، نه فرزندی، نه نوه ای، نه خویشاوندی که با او گرم بگیرد. انسان ها در آن محیط اجتماعی، تک زندگی می کنند. غالباً تنها هستند. چرا؟ چون محیط خانوادگی در آن جوامع فراموش شده است.^۲

در غرب، محیط خانوادگی و محبت و صمیمیت بین افراد فراموش شده است. وظایف نهادهای اجتماعی، فرهنگی و مسئولین در رابطه با مسائل مربوط به خانواده

۱- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و ریشه یابی نابسامانیهای خانواده و تهیه طرحهای بلند مدت برای حل آنها

تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.^۳

۱- دیدار با دانشجویان ۱۳۸۵/۸/۱۸.

۲- خطبه عقد مورخه ۱۳۷۵/۸/۵.

۳- پیام به ریاست محترم جمهوری در خصوص سیاستهای کلی برنامه ی پنجساله ی سوم ۱۳۸۷/۲/۳۰

توجه به استحکام خانواده و ایجاد تعادل بین کار و زندگی افراد در نظام اداری.^۱

البته مسأله ی خانواده خیلی مهم است. خانم به طرحهای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان اشاره کردند. همت مهمتان در این طرحها باید این باشد - و قاعدتاً هم هست - که واقعاً از کار زن گره گشایی کنید؛ ببینید گره های عمده کجاست. یکی از مهمترین گره ها در «خانواده» است؛ بروید ببینید در خانواده ها چه خبر است؛ خود شماها می دانید و می بینید. ببینید چه چیزی این نابسامانیها را به وجود می آورد؛ ریشه های آن را پیدا کنید و طرحهای بلند مدت بریزید، برای این که آن نابسامانیها بر طرف بشود.^۲

باید گره گشایی از کار زنان و پیدا کردن ریشه نابسامانیها و ارائه طرحهای بلند مدت در جهت برطرف کردن آنها صورت گیرد.

وقتی خانواده هست، همسر و مادر عضو اصلی است. زن در این مجموعه، جای بسیار اساسی و رفیعی دارد. به همین خاطر، وقتی اصل خانواده - یعنی زن - زیر سؤال و متزلزل است، در آنجا هیچ چیزی در جای خودش قرار ندارد. اینها بحثهایی است که واقعاً باید روی آنها خیلی تأمل و تدقیق بشود.^۳

تأمل و تدقیق در بحثهای نقش زن در خانواده و عوامل تزلزل خانواده

۲- رفع دغدغه های اشتغال، ازدواج و مسکن جوانان

همین مسأله ی اشتغال که آقایان هم اشاره کردند و به مسئولین محترم تأکید شد، واقعاً مسأله ی اساسی ای است. خانواده هایی که جوانهایی دارند، بسیاری هم تحصیل کرده، در سرتاسر این استان، در خود کرمانشاه، در شهرستانهای مختلف، جوانهای فهمیده، اینها بیکار باشند؛ خوب، این خیلی سخت است. باید برای اینها اشتغال به وجود بیاید؛ این اساس کار است. وقتی اشتغال بود، مفاسد ناشی از بیکاری هم به خودی خود جمع خواهد شد؛ چون بیکاری به دنبال خود مفاسدی را می آورد - مفاسد اخلاقی، مفاسد اجتماعی، مفاسد امنیتی؛ انواع و اقسام مفاسد - اشتغال که به وجود آمد، همه ی اینها به خودی خود جمع میشود؛ هزینه ها از دوش دولت برداشته میشود.^۴

۱- ابلاغ سیاستهای کلی نظام اداری ۱۳/۱۰/۱۳۸۹.

۲- بیانات در دیدار با اعضای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان - جمعی از زنان پزشک متخصص و مسئولان کنگره حجاب اسلامی به مناسبت میلاد حضرت زهرا(س) ۱۳۷۰/۰۱/۴.

۳- سخنرانی در دیدار با اعضای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان ۱۳۶۹/۱۰/۱۶.

۴- بیانات در دیدار مسئولین اجرایی استان کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۸.

ایجاد اشتغال برای جوانان خانواده

اهتمام به موضوع «جوانان»، ایجاد زمینه های مساعد برای پیشرفت معنوی و علمی و مسئولیت پذیری، و تلاش برای رفع دغدغه هایی از قبیل ازدواج و آینده ی شغلی و علمی آنان.^۱

تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی، فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیبهای اجتماعی آنان، توجه به مقتضیات دوره جوانی و نیازها و تواناییهای آنان.^۲

رفع دغدغه های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیبهای اجتماعی جوانان

۳- برقراری و استحکام رابطه مسجد با خانواده؛ از نوزادی تا ازدواج تا غمگساری

مسجد باید رابطه ی خود را با جوانانی که ازدواج می کنند، با کسانی که به موفقیت های علمی و اجتماعی و هنری و ورزشی دست می یابند، با صاحب همتائی که کمک به دیگران را وجهه ی همت می سازند، با غمدیدگانی که غمگساری می جویند، و حتی با نوزادانی که متولد می شوند، برقرار و مستحکم کند.^۳

رابطه مسجد با خانواده را برقرار و مستحکم کنید.

۴- ارزشگذاری بر روی کار زنان خانه دار، قدردانی و تأمین اقتصادی و بیمه آنان

حتماً بایستی بر روی کار زنهای خانه دار ارزشگذاری ویژه بشود. بعضی میتوانند بروند کار بگیرند، بعضی میتوانند تحصیلات عالی بکنند، بعضی تحصیلات عالی هم داشتند - من دیدم زنانی را از این قبیل - گفتند ما میخواهیم این بچه را بزرگ کنیم، خوب تربیت کنیم، نرفتیم کار بگیریم. زن نرفته کار بگیرد، آن کار هم زمین نمانده؛ آن ده نفر دیگر رفتند آن کار را گرفتند. باید از اینجور زنی قدردانی شود. در بیاناتی که حضرات فرمودند، این بود که مثلاً بیمه هائی برای اینها در نظر گرفته شود. بله، تأمین اقتصادی شان، بیمه شان، بقیه ی چیزهائی که لازم است، باید در نظر گرفته شود.^۴

۱- پیام به ریاست محترم جمهوری در خصوص سیاستهای کلی برنامه ی پنجساله ی سوم ۱۳۷۸/۲/۳۰.

۲- ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه توسط رهبر معظم انقلاب ۱۳۸۷/۱۰/۲۱.

۳- پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز ۱۳۸۹/۷/۲۰.

۴- بیانات در سومین نشست اندیشه های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

ارزشگذاری ویژه بر روی کار زنهای خانه‌دار

... نکته خوبی را گفتند، اینها در مجاری تصمیم‌گیری و عملی قرار گیرد، هم محیط صمیمی و عاشقانه داخل خانه‌ها را به هم نزند و هم حقوق خانمها رعایت شود.^۱

۵- ایجاد تسهیلاتی برای خانمهای شاغل، برای رسیدگی بیشتر آنها به مسئله مادری و خانه‌داری

آن وقت همین جا وظیفه‌ای بر دوش دولت است. باید به آن خانمهایی که حالا به هر دلیلی، به هر جهتی، با هر ضرورتی، کار تمام‌وقت یا نیمه‌وقت را قبول کرده‌اند، کمک بشود تا بتوانند به مسئله‌ی مادری برسند، به مسئله‌ی خانه‌داری برسند. با مرخصی‌ها، با زمان‌بازنشستگی، با مدت کار روزانه، به نحوی بایستی دولت کمک کند تا این خانمی که حالا به هر دلیلی آمده اینجا شاغل شده، بتواند به آن قضیه هم برسد.^۲

۶- جلوگیری از تعدی و ظلم نسبت به زنان با استفاده از قوانین و تهذیب اخلاق مردان

در جوامع ما هم- یعنی جوامع اسلامی و جامعه‌ی ایرانی خود ما- متأسفانه مثل جوامع غربی یک بی‌عدالتی در ارتباطات خانوادگی زن و مرد وجود داشته؛ عمده هم مربوط به داخل خانواده است؛ این باید جلوییش گرفته شود. یک مقداری با نصیحت امکان‌پذیر است؛ یک مقداری‌اش هم با نصیحت ممکن نیست، با ضرب و زور قانون باید جلوییش گرفته شود. زنان، مظلوم واقع می‌شوند. مرد چون از لحاظ جسمانی و برخی از خصوصیات دیگر توانایی‌های بیشتری دارد، در مواردی از این توانایی‌ها سوءاستفاده می‌کند و زورگوئی می‌کند؛ این باید جلوییش گرفته شود. این کار با قانون امکان‌پذیر است؛ البته همانطور که عرض کردیم، با تهذیب اخلاق مردان هم امکان‌پذیر است.^۳

جلوگیری از ظلم و تعدی به زنان در خانواده بوسیله ضرب و زور قانون و مجازاتهای سخت و تهذیب اخلاق مردان

نکته‌ی آخر اینکه جامعه، هم از لحاظ قانونی و هم از لحاظ اخلاقی، باید با کسانی که تعدی

۱- سخنانی که یکی از حضار ایراد می‌کند و ایشان به آن اشاره می‌کنند: «کاربردی کردن قوانین دین مبین اسلام در حوزه قانون مدنی به طوری که حقوق زنان از جمله حق دریافت اجرت در ازای کار در منزل و سایر قوانینی که به دلیل نوع نگرش به زنان مورد بی‌مهری قرار گرفته و علیرغم نیاز زنان به اجرای قوانین شرعی به مرحله عمل نمی‌رسد.»

۲- بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

۳- بیانات در دیدار گروه کثیری از زنان نخبه در آستانه‌ی سالروز میلاد حضرت زهرا (س) ۱۳۸۶/۰۴/۱۳.

به زن را حقّ خودشان می‌دانند، برخورد سخت بکند؛ قانون هم باید در این زمینه مجازاتهای سختی را پیش‌بینی کند... کشتن زنان، یکی از بلیه‌های بسیار زشت و نفرت‌انگیزی است که در کشورهای غربی به‌ویژه امریکا رایج است. این کارها خوشبختانه در کشور ما به آن شدت نیست و جز موارد استثنایی، دیده نمی‌شود؛ اما به‌هرحال هرگونه ستم و هرگونه تعدی جسمانی‌ای نسبت به زن، باید با برخورد بسیار سختی مواجه شود، تا در این زمینه جامعه‌ی اسلامی ما به آن سطحی که اسلام خواسته است، برسد.^۱

برخورد سخت قانونی با متعدیان به زن در خانواده

تصویر کیفیت برخورد زن و مرد در اخلاق اسلامی و قانون اسلامی هم به نظر ما بایستی بیشتر رویش کار شود. بعضی متدین هم هستند، اما چون با مفاهیم اسلامی درست آشنا نیستند و اخلاقیات مرتبط با روابط زن و مرد را در اسلام درست نمی‌دانند، تدینشان موجب نمی‌شود که از غلظتشان کم شود، از تحکم و زورگویشان بکاهد؛ نه، هم متدینند، هم آن تحکمه‌ها و زورگوئی‌ها را دارند؛ این هم باید اصلاح شود. اخلاق اسلامی در روابط زن و مرد - بخصوص در داخل خانواده - باید مورد توجه قرار بگیرد.^۲

کار بر روی چگونگی کیفیت برخورد زن و مرد در اخلاق اسلامی و قانون اسلامی

۷- پر کردن خلأهای قانونی و عاداتی و سنتی مربوط به مشکلات داخل خانواده

ما خلأهای قانونی و عاداتی و سنتی عجیب و فراوانی داریم. گاهی اوقات خانمهایی با ما تماس میگیرند - یا از مجلس، یا از حوزه، یا از مراجعات گوناگون مردمی، یا از مراکز دیگر - و مشکلاتشان را میگویند؛ این مشکلات عمدتاً مربوط میشود به مشکلات داخل خانواده.^۳

۸- دقت نهادها و رسانه‌های اجتماعی در کیفیت ارائه مسائل مربوط به خانواده و روابط بین زن و شوهر

در طرح احکام شرعی در برنامه‌ی پیش از ظهر، باید سفارش کنید که مسائلی گفته بشود که در حواشی آن، برداشت نادرستی صورت نگیرد. مثلاً گروه نظارت ما گزارشی به من دادند که در یکی از همین برنامه‌ها، موقع طرح یک مسأله‌ی شرعی در خصوص اختلاف زن و مرد در زمینه‌ی مهریه، از تعداد زیاد سکه‌ها مثال زده شده بود؛ مثلاً اگر زن گفت مهریه‌ی من

۱ - بیانات در همایش بزرگ خواهران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر ۳۰/۰۷/۱۳۷۶.

۲ - همان.

۳ - بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۴/۱۰/۱۳۹۰.

صد و پنجاه سکه‌ی بهار آزادی است، اما مرد گفت نخیر، صد سکه‌ی بهار آزادی است، در اینجا چه باید کرد! اصلاً چرا شما اسم مهریه را با صد و پنجاه سکه می آورید؟! بنده حداکثر چهارده سکه را برای قرائت خطبه‌ی عقد تعیین کرده‌ام؛ اگر یک عدد سکه هم اضافه کنند، خطبه‌ی عقد را نمی خوانم. مگر صد و پنجاه عدد سکه شوخی است؟! اصلاً نباید اسمش را آورد. مثلاً باید گفت اگر زن ادعای ده سکه داشت، ولی مرد گفت نخیر، نه سکه است، چه کار باید کنیم. یا فرضاً شنیده بشود که برخی از تعبیرات نادرست را در طرح مسأله‌ی بین زن و شوهر به کار برده اند؛ مثلاً گفته بشود که زن اسیر مرد است! زن اسارتی ندارد؛ انسان آزاد است. این گونه تعبیرات با این که تعبیرات حساب شده‌ای هم نیست، اما حالا به زبان آمده است. در هنگامی که می خواهند این گونه برنامه‌ها را پخش کنند، باید این دقت را بکنند و این موارد را اصلاح کنند.^۱

در مورد طرح مسائل بین زن و مرد، دقت شود که تعبیرات حساب شده باشد و اشکالات اصلاح شود.

چند سال پیش من در یکی از مجلات آمریکائی دیدم که مصلحینی در آنجا پیشنهاد کرده بودند که این فیلمهای رائج غالب هالیوودی را که در آنها یا شهوت بود یا خشونت، یواش یواش کم کنند و فیلمهای خانوادگی، فیلمهای معصومانه و نجیبانه را رائج کنند. آنها به فکرند، حالا ما تازه از آنها یاد گرفته‌ایم!^۲

تولید فیلم‌های خانوادگی

ما بایستی زن را، هم با حجاب نشان بدهیم، هم سرشار از ارزشهایی که اسلام و انقلاب برای او در نظر گرفته است؛ یعنی نجابت و عفت زن. مهمترین مسأله، آن گوهر عفت زن، آن عضو اصلی و رکن اساسی خانواده بودن، آن عضو عصلی و رکن اساسی فعالیت‌های جامعه بودن، آن تأثیر زن در رشد جامعه و رشد مردان، آن تأثیر زن در واقعیت‌های گذشته‌ی ما- از قبیل انقلاب و جنگ و غیره است.^۳

نشان دادن زن با ارزشهای اسلام و انقلاب، یعنی: حجاب، نجابت، عفت، رکن اساسی خانواده و جامعه بودن و تأثیر گذاری در رشد جامعه و مردان

۹- برقراری امنیت فکری، معنوی و روانی در همه‌ی محیط‌های زندگی؛ بالخصوص

۱- بیانات در دیدار گروه ویژه و گروه معارف اسلامی صدای جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۰/۱۲/۱۳.

۲- بیانات در دیدار مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۰۵/۱۶.

۳- بیانات در دیدار شورای سیاستگذاری صدا و سیما ۱۳۶۹/۱۲/۱۴.

توسط نیروی انتظامی

امنیت، یکی از اساسی ترین و اصلی ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است. مهمترین مشکل برای یک کشور وقتی به وجود می آید که در محیط کار، در محیط زندگی، در محیط تحصیل و در فضای عمومی جامعه، مردم احساس امنیت نکنند. این جاست که مغزهای فعال، دستهای توانا و سرانگشتان ماهر، هیچیک نخواهند توانست مسئولیت مهمی را که هر کدام بر دوش دارند، به انجام برسانند. در فضای امنیت است که هم تلاش علمی، هم تلاش اقتصادی، هم روحیه و نشاط و هم همه ی فعالیت‌های یک کشور میتواند به درستی برنامه ریزی شود و با دقت دنبال گردد و به نتایج خود برسد. امنیت، یک مقوله ی اساسی است. امنیت اجتماعی، امنیت فردی، امنیت در همه ی محیط‌های زندگی، امنیت فکری و معنوی و روانی، همه ی اینها جزو انتظارات مردم است. بخش مهمی از این وظیفه بر دوش نیروی انتظامی است. جوانهای با استعداد، جوانهای مؤمن، بحمدالله در این نیرو خود را آماده می کنند که به این وظایف بزرگ برسند. نیروی انتظامی، هم باید با عزت، هم با امانت، هم با کارآیی خود، در محیط زندگی مردم بدرخشد. آن ملتی که نیروی انتظامی خود را عزیز می داند، او را با خود یگانه می شمارد و به او اعتماد می کند، ملت خوشبختی است.^۱

امنیت باید در همه محیط‌های زندگی مردم برقرار باشد.

۱۰- آموختن روشهای صحیح کار داخل خانه یعنی برخورد با همسر و برخورد با فرزندان به زنان

از جمله ی چیزهای بسیار مهم دیگر، آموختن روشهای صحیح کار داخل خانه یعنی برخورد با همسر و برخورد با فرزندان به زنان است. زنانی هستند که خیلی هم خوبند؛ دارای حلم و صبر و گذشت و اخلاق خوبند؛ اما روشهای برخورد با همسر یا با فرزندانشان را درست نمی دانند. این روشها علمی است؛ چیزهایی است که با تجربه ی بشری روز به روز پیشرفت کرده و به مراحل خوبی رسیده است. کسانی هستند که تجربه های خوبی دارند؛ باید روشهایی پیدا کنید که افرادی که می توانند، خانمها را به این مسائل راهنمایی کنند.^۲

۱۱- پرهیز مسئولین حکومت اسلامی از «زندگی متجملانه و مسرفانه» و بدتر از آن، تبدیل کردنش به یک فرهنگ

مسئولان اسلامی نباید در رفتار و عمل خودشان مسرفانه و متجملانه زندگی کنند. بالاتر از

۱- بیانات در مراسم فارغ التحصیلی جمعی از پرسنل نیروی انتظامی ۱۳۷۹/۷/۱۸.

۲- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا (س) ۱۳۸۴/۵/۵.

آن، نباید طوری زندگی کنند که روش اسراف آمیز و تجمل آمیز به یک فرهنگ تبدیل شود. این هم نقطه ی بعدی است که اهمیتش از اولی بیشتر است، یا لاقلاً کمتر نیست. فرض بفرمایید اگر به ویله ی یک نفر در سطح عالی و در میان صاحبان مناصب حکومت اسلامی، کیفیت آرایش محل زندگی و محل کار، کیفیت زندگی خانوادگی، چگونگی ازدواج فرزندان، مهریه ها و جهیزیه ها و از این قبیل، به شکل غیر اسلامی آن - به معنای مسرفانه - انجام گیرد، این به فرهنگ تبدیل می شود؛ به این معنا که بقیه نگاه می کنند و یاد می گیرند؛ مهریه ها بالا می رود، ازدواجها مشکل می شود، زندگی سخت می شود و همین رفتار بتدریج آثارش در طول مدتی کوتاه یا بلند، در متن جامعه منعکس می گردد. بنابراین مهمترین مطلب اصلی امیرالمؤمنین در باب حکومت این است: حاکم نباید حکومت را برای خود وسیله ی اعاشه و زندگی و کسب درآمد و اندوختن ثروت قرار دهد، بلکه باید آن را یک مسئولیت بداند. باری است بر دوش او؛ باید همه ی همت خود را بگذارد که این بار را به منزل برساند.^۱

محل زندگی و کیفیت زندگی خانوادگی، ازدواج فرزندان، مهریه ها و جهیزیه ها در میان مسئولین نباید به صورت مسرفانه باشد که تبدیل به فرهنگ جامعه شود.

۲۱- گفتمان سازی درباره تشریفات و خرجهای زائد ازدواج

همین تشریفات زائد ازدواج - خرجهای زیاد، مجالس متعدد - که واقعاً انسان دلش میگیرد وقتی میشوند. اینها از آن مواردی است که گفتمان سازی میخواهد. خانمهای مؤثر، آقایان مؤثر، اساتید دانشگاه، روحانیون، بخصوص صدا و سیما و رسانهها باید در این زمینهها کار کنند؛ این را از این حالت بیرون بیاورند.^۲

۳۱- وظیفه حکومت در تربیت معنوی مردم

از نظر اسلام، حکومتها نسبت به تربیت معنوی مردم بی تفاوت نیستند که بگویند خود مردم می دانند و هر کار که می خواهند بکنند، بکنند. همچنان که پدر در یک خانواده نسبت به تربیت فرزندان خود بی تفاوت نیست که بگوید مثلاً هر کار خواستند بکنند، بکنند. پدر و مادر مسئولیتهایی دارند که باید انجام دهند. حکومت هم در جامعه در زمینه ی اخلاق و معنویت مردم و رشد فضیلتهای اخلاقی در آنها مسئولیتهایی دارد.^۳

۱- بیانات در خطبه های نماز جمعه ی تهران ۱۳۷۹/۹/۲۵.

۲- بیانات در سومین نشست اندیشه های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

۳- بیانات در دیدار مدیران صدا و سیما ۱۳۸۱ / ۱۱ / ۱۵.

تربیت معنوی و اخلاقی مردم

۴۱- تربیت معنوی و اسلامی زنان جامعه و ترویج کتابخوانی

اگر جامعه‌ی اسلامی بتواند زنان را با الگوی اسلامی تربیت کند یعنی الگوی زهرایی، الگوی زینبی، زنان بزرگ، زنان با عظمت، زنانی که می‌توانند دنیا و تاریخی را تحت تأثیر خود قرار دهند آن وقت زن به مقام شامخ حقیقی خود نائل آمده است. اگر زن در جامعه بتواند به علم و معرفت و کمالات معنوی و اخلاقی‌ای که خدای متعال و آیین الهی برای همه‌ی انسانها چه مرد و چه زن به طور یکسان در نظر گرفته است، برسد، تربیت فرزندان بهتر خواهد شد، محیط خانواده گرم‌تر و باصفا تر خواهد شد، جامعه پیشرفت بیشتری خواهد کرد و گره‌های زندگی آسان‌تر باز خواهد شد؛ یعنی زن و مرد خوشبخت خواهند شد.^۱

تربیت زنان با الگوی اسلامی یعنی الگوی زهرایی و زینبی

از جمله‌ی کارهای بسیار اساسی، باسواد کردن زنان است. از جمله‌ی کارهای بسیار مهم، کتابخوان کردن زنان است. یک شیوه‌های ابتکاری پیدا کنید، برای اینکه خانمهای داخل خانه را کتابخوان کنید. متأسفانه زنان ما با کتابخوانی خیلی انسی ندارند. هزاران کتاب در بازار می‌آید و می‌رود، اما این‌ها مطلع نمی‌شوند. این کتابها معارف بشری است که ذهنها را برای بهتر فهمیدن، بهتر اندیشیدن، بهتر ابتکار کردن، و در موضع بهتر و صحیح‌تری قرار گرفتن، آماده می‌کند.^۲

با سواد کردن و کتاب خوان کردن زنان خانه دار

زنان می‌توانند تحصیلات عالی کنند. بعضیها خیال می‌کنند که دختران نباید تحصیل کنند. این، اشتباه و خطاست. دختران باید در رشته‌هایی که برای آنها مفید است و به آن علاقه و شوق دارند، تحصیل کنند. جامعه، به تحصیلات دختران هم نیازمند است؛ همچنان که به تحصیلات پسران نیازمند است. البته محیط تحصیل باید سالم باشد؛ هم برای پسر و هم برای دختر. ^۳

زنان و دختران باید در رشته‌هایی که برای آنها مفید است، تحصیلات عالی کنند.

اگر کشور بتواند جامعه‌ی زنان را با تکیه بر تعلیمات اسلامی، با همان معارفی که اسلام

۱- بیانات در دیدار با اعضای شورای فرهنگی، اجتماعی زنان، جمعی از زنان پزشک متخصص، و مسئولان اولین کنگره‌ی حجاب اسلامی، به مناسبت میلاد حضرت فاطمه‌ی زهرا (س) ۴/۱۰/۱۳۷۰.

۲- همان.

۳- بیانات در همایش بزرگ خواران در ورزشگاه آزادی به مناسبت جشن میلاد کوثر ۳۰/۷/۱۳۷۶.

خواسته است، آشنا کند، من تردیدی ندارم که پیشرفت و ترقی و تعالی کشور مضاعف و چند برابر خواهد شد. در هر میدانی که بانوان مسئولانه وارد شوند، پیشرفت در آن میدان چند برابر خواهد شد. خصوصیت حضور خانمها در میدانهای مختلف این است که وقتی زن خانواده وارد میدان می‌شود، یعنی همسر و فرزندان او هم واردند. حضور مرد به این معنا نیست، اما حضور زن به این معناست. در هر میدانی که زن وارد شود زنی که خانم و کدبانوی یک خانه است در حقیقت همه‌ی آن خانه را در آن میدان وارد می‌کند. حضور زنان در بخشهای مختلف بسیار مهم است.^۱

آشنا کردن زنان جامعه با تعلیمات اسلام

یک مسئله هم مسأله‌ی تعلیم و تربیت بانوان است. من بر این همیشه تأکید کرده‌ام. خوشبختانه امروز در جامعه‌ی ما، تعلیم و تربیت زنان رایج است؛ اما در عین حال هنوز خانواده‌هایی هستند که دختران خودشان را از تحصیل منع می‌کنند. اگر یک روز محیطهای تحصیلی، محیطهای ناسالمی بود، امروز بحمد الله در دوران اسلامی آن‌گونه نیست. باید اجازه بدهند که دختران درس بخوانند، مطالعه کنند، کتاب بخوانند، با معارف دینی و با معارف انسانی آشنا شوند و ذهن و مغزشان قوت و قدرت پیدا کند. این، کار بسیار لازمی است که باید انجام گیرد.^۲

تعلیم و تربیت بانوان و آشنایی با معارف دینی و با معارف انسانی

اگر زنان ما از لحاظ رتبه‌ی معرفتی و بینش و معلومات، سطح خود را ارتقاء دهند، این نقش با هیچ نقش دیگری، با هیچ مؤثر دیگری از مؤثرات فرهنگی و اخلاقی تا آخر قابل مقایسه نیست. یک وقت مادری از لحاظ معرفت سطحش پایین است؛ البته این نمی‌تواند در دوران بزرگی اثرگذاری کند؛ این گناه کم بودن معلومات یک انسان است؛ این نقص تأثیر مادری نیست. مادر است که فرهنگ و معرفت و تمدن و ویژگی‌های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم خود، با روح خود، با خلق خود و با رفتار خود، دانسته و ندانسته به فرزند منتقل می‌کند.^۳

ارتقاء رتبه‌ی معرفتی و بینش و معلومات زنان و مادران باعث اثرگذاری بیشتر در دوران بزرگی فرزندان می‌شود.

۵۱_ سرمایه‌گذاری برای پژوهش درباره مسائل مربوط به زنان و خانواده

۱- همان.

۲- همان.

۳- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا(س) ۱۳۸۴/۵/۵.

خب، ما باید در این زمینه [زن و خانواده]، خلأهای نظری را پر کنیم. نتیجه این خواهد شد که سرمایه‌گذاری پژوهشی در حد طاقت لازم است؛ این را ما تصدیق میکنیم... بایستی مجموعه‌ی نظام، سرمایه‌گذاری مهمی در حد طاقت و امکانات خود در زمینه‌ی پژوهش در این مسئله بکند.^۱

مجموعه‌ی نظام، سرمایه‌گذاری پژوهشی در حد طاقت در مسأله زن و خانواده انجام دهد.

۶۱_ نقد نظریه‌های رایج دنیا در حوزه زن و خانواده و ارائه نظریه‌ها والگوهای مرفعی بر اساس تعالیم اسلام و انجام کار بین المللی درباره زنان

در زمینه‌ی حقوق اسلامی، خانمها بعضی اظهاراتی کردند، که درست هم هست؛ جا برای کار و بیان و تبیین فراوانی دارد. من تصدیق می‌کنم مطالبی را که بعضی از خانمها بیان کردند و گفتند ما در تقابل با تبلیغات معارض - از جمله تبلیغات فمینیستی - آن‌چنان که باید، کار درستی، کار قوی‌ای، کار پُرحجمی و با کیفیتهای بالا نکرده‌ایم. من از همین جا به دستگاه‌های تحقیقاتی، به پژوهشگاه‌ها، به دانشگاه‌ها، به حوزه‌های علمیه و به صاحب‌نظران توصیه می‌کنم و از آن‌ها مطالبه می‌کنم که در این زمینه کار کنند. مسئله، مسأله‌ی مهمی است. ما اگر در مسأله‌ی زن در کشور خودمان خوب کار کنیم، این خدمت به جامعه‌ی زنان در همه‌ی دنیاست؛ خدمت حقیقی است به مجموعه‌ی زنان در همه‌ی عالم. حالا ممکن است بعضی ارزش این خدمت را امروز بفهمند، ممکن است بعضی سالها بعد بفهمند؛ لیکن اگر خوب کار کردیم، این خدمت به آن‌هاست.^۲

دستگاه‌های تحقیقاتی، پژوهشگاه‌ها، دانشگاه‌ها، حوزه‌های علمیه و صاحب‌نظران درباره مسأله زن کار کنند.

بررسی و نقد نظریه‌های رائج دنیا، بدون انفعال [در مورد مسأله زن و خانواده]. این مسأله‌ی بدون انفعال، خیلی مسأله‌ی مهمی است.^۳

بررسی و نقد نظریه‌های رائج دنیا، در مورد مسأله زن و خانواده بدون انفعال صورت گیرد.

ما باید در این بررسی‌ها، از دارائی‌های علمی خودمان - که کم هم نیست - استفاده کنیم. ده‌ها نظریه و الگوی مرفعی در همین زمینه‌ی زن و خانواده میشود استخراج کرد. اینها

۱- بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

۲- بیانات در دیدار گروه کثیری از زنان نخبه در آستانه‌ی سالروز میلاد حضرت زهرا (س) ۱۳۸۶/۰۴/۱۳.

۳- بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

نظریه‌پردازی بشود، تئوریزه بشود، با جوانیش، با اجزایش، تدوین بشود و ارائه بشود. اینها کارهای میان‌مدت و بلندمدتی است که حتماً بایستی انجام بگیرد. تعالیم ناب و مترقی اسلام در قرآن و حدیث باید مورد استفاده قرار بگیرد.^۱

استفاده از داراییهای علمی خودمان برای ارائه ده‌ها نظریه و الگوی مترقی در زمینه‌ی زن و خانواده

آن وقت نقش او [زن] به عنوان همسر، به عنوان مادر، به عنوان دختر خانواده، هر کدام یک فصل طولانی در تکریم دارد. بنابراین حقیقتاً باید در زمینه‌ی ارزش و کرامت زن در نظر اسلام، بازنویسی و بازگویی و بازبینی کرد.^۲

بازنویسی و بازگویی و بازبینی، در زمینه‌ی ارزش و کرامت زن در نظر اسلام

... خوب است یک کار بین‌المللی در زمینه‌ی زنان انجام بگیرد.^۳

۷۱- ایجاد مرکزی برای رسیدگی به مسائل حوزه‌ی زن و خانواده

آنچه که ما در این جلسه فهمیدیم، علاوه بر استفاده‌ای که از محتوای مطالب دوستان کردیم، مهم این بود که فهمیدیم در حوزه‌ی زن و خانواده، از لحاظ علمی - کارشناسی، کارهای بر زمین مانده‌الی ماشاءالله داریم. اینقدر کار بر زمین مانده داریم که بعضی از همین پیشنهادهایی که دوستان کردند - که مرکز چینی تشکیل شود، مرکز چنانی تشکیل شود - همه‌اش درست است؛ باید واقعاً بشود.^۴

۱- همان.

۲- بیانات در سالروز ولادت حضرت فاطمه زهرا (س)، ۱۳۸۴/۵/۵.

۳- بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

۴- همان.

جدول مفاهیم بدست آمده از مقوله‌بندی و طبقه‌بندی داده‌ها:

فرآوانی	مفاهیم مربوطه	
۲	تعریف زندگی و خانواده	۱
۲	هدف از زندگی و تشکیل خانواده	۲
۱۲	روشهای صحیح زندگی در خانواده	۳
۱۵	جایگاه خانواده از منظر اسلام و فرهنگ اسلامی	۴
۵	عملکرد اسلام و فرهنگ اسلامی نسبت به خانواده	۵
۱۵	ثمرات تشکیل خانواده	۶
۷۴	عوامل تقویت خانواده	۷
۱۴	عواقب تزلزل و نبود خانواده	۸
۱۶	عوامل تزلزل خانواده	۹
۱۲	جایگاه زن در خانواده اسلامی	۱۰
۱۹	نقش و رسالت زن در خانواده	۱۱
۱۰	حقوق زن در خانواده	۱۲
۹	وظایف زن در خانواده	۱۳
۶	وظایف و نقش مرد در خانواده	۱۴
۴	حقوق مرد در خانواده	۱۵
۸	نقش و رسالت متقابل زن و مرد در خانواده	۱۶
۳	وظایف و نقش فرزند در خانواده	۱۷
۴	حقوق فرزند در خانواده	۱۸
۹	جایگاه خانواده از منظر غرب و فرهنگ غربی	۱۹
۵	عملکرد غرب و فرهنگ غربی نسبت به خانواده	۲۰
۴	علل تزلزل و مشکلات خانواده در غرب	۲۱
۷	جایگاه زن در خانواده غربی	۲۲
۳۶	وظایف نهادهای اجتماعی، فرهنگی و مسئولین در رابطه با مسائل مربوط به خانواده	۲۳
۲۹۱	<u>جمع فرآوانی ها</u>	

نتیجه گیری:

از جمع‌بندی سخنان مقام معظم رهبری چنین برداشت می‌شود که می‌بایست کارهایی اساسی و زیر بنایی در جهت ثبات و استحکام کانون خانوادگی انجام گیرد. در این راستا یاری و کمک مسئولین لازم و ضروری است. بر اساس نقطه نظرهای مقام معظم رهبری در مسئله خانواده پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

۱. برنامه‌ریزی جامع و کاربردی در حوزه آموزشهای رسمی کشور صورت گیرد که برآمده از آموزه‌های دینی و قرآنی باشد به گونه‌ای که تزکیه و تهذیب اخلاق در آن، در درجه اول قرار داشته باشد. روشهای صحیح زندگی و برخورد صحیح افراد با یکدیگر در خانواده و اجتماع، به شکل کاربردی، در برنامه جامع سیستم آموزش کشور گنجانده شود تا دختران و پسران بر اساس آموزه‌های دینی و قرآنی، آمادگی لازم برای پذیرش نقشهای زن و شوهری را در خانواده داشته باشند.

۲. توجه ویژه به آموزشهای غیر رسمی از جمله مهمترین آنها یعنی صدا و سیما، برای آموختن روشهای صحیح زندگی در خانواده می‌تواند مفید و مؤثر باشد. اهداف و برنامه‌های اساسی در آموزشهای رسمی و غیر رسمی، می‌بایست یکی و هماهنگ گردد تا تعارض و تناقضی در امر آموزش در جامعه ایجاد نگردد. این امر، تدوین برنامه جامع در آموزشهای رسمی و تعامل بیشتر نهادهای مربوط به آموزشهای رسمی و غیر رسمی را می‌طلبد. رادیو و تلویزیون به عنوان تأثیرگذارترین عناصر در آموزشهای غیر رسمی، باید مورد توجه خاص قرار گیرند و تعامل مسئولین این نهاد با نهادهای رسمی آموزشی بیشتر گردد. (در این راستا تأمین مالی سازمان صدا و سیما برای تولید برنامه‌هایی هماهنگ با اهداف آموزشی و اهداف کلی نظام ضروری می‌باشد تا شاهد تیزرها و تبلیغات درآمدزای این سازمان که مغایرت با این اهداف دارد، نباشیم.)

۳. نهاد و سازمانی ایجادشود که به طور خاص و ویژه به امور مربوط به خانواده بپردازد. لازم است، تمام نهادهای کنونی که به نوعی به مسئله خانواده و زنان و جوانان می‌پردازند، در این نهاد تجمیع و ادغام شوند. بودجه کافی برای این نهاد قرار داده شود و قوای سه‌گانه و سازمانهای مربوطه، ملزم به تعامل و همکاری با این نهاد در حوزه خانواده و مسائل مرتبط با آن گردند.

۴. برنامه‌های سطحی و غیر زیربنایی و یا نشأت گرفته از نظریات غربی (از جمله آنها فمینیسم) در مسئله خانواده نمی‌تواند اثربخش و کارآمد باشد، لذا پژوهشها و تحقیقات عمیق

و کاربردی در مسئله خانواده از میان منابع دینی و قرآنی و تدوین برنامه‌های کاربردی که دربرگیرنده کلیه مسائل و مشکلات و نیازهای خانواده در جامعه اسلامی ایران باشد ضروری است. نکته قابل توجه در اینجا تأمین بودجه کافی برای انجام این پژوهشها می‌باشد.

منابع

- اسحاقیان، مهدی، می‌خواهم پژوهشگر شوم، اصفهان: نشر نوشته، ۱۳۸۲.
- طرقی، مجید، درسنامه‌ی روش تحقیق، قم: انتشارات هاجر، ۱۳۸۴.
- ساروخانی، باقر، روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۲ ج، چ شانزدهم، ۱۳۸۹.
- سید امامی، کاووس، پژوهش در علوم سیاسی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چ سوم، ۱۳۹۰.
- قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، ۱ ج، چ یازدهم، ۱۳۸۳.
- کیوی، ریمون، لوک وان کامپنهود، روش تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه: عبدالحسین نیک گهر، تهران: نشر توتیا، چ دوم، ۱۳۷۶.
- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۷۲ ج، ۱۳۷۴.
- نرم افزار حدیث ولایت، مرکز تحقیقات علوم اسلامی، ۱۳۹۰.
- نرم افزار حدیث ولایت، ویرایش ۲، موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۸۷.

سایت ها:

<http://www.khamenei.ir>

<http://www.leader.ir>